

ПАТРИК ДИННЕШ

РОССИЯ XVIII ВЕКА В СОВРЕМЕННОЙ ВЕНГЕРСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ (2000–2020 ГГ.)¹

18TH-CENTURY RUSSIA IN MODERN HUNGARIAN HISTORIOGRAPHY (2000–2020)

This study aims to describe Hungarian academic findings relating to the long 18th century (1689–1801) in Russian history. The century under examination has been divided into 4 main eras: Peter the Great, descendants of Peter the Great, Catherine the Great and the turn of the century. Within the chapters, this division follows the practice of the given historian. Other works, not specifically written by researchers of the era, are also mentioned at the end of each chapter. Hungarian historiography does not cover the whole century comprehensively, as the most popular topics include Peter the Great (especially his connection with Francis Rákóczi II) and some aspects of the reign of Catherine the Great. Research and publication on this period has taken place mainly in individual and (mostly university) research workshops. Among the latter, Budapest and Pécs play a prominent role, but Szeged, Szombathely and Eger should also be mentioned.

Keywords: Imperial Russia, 18th century, historiography, Hungary, Peter the Great, Catherine the Great, Francis Rákóczi II

Patrik Dinnyés – Department of Ancient, Medieval and Early Modern History, Eszterházy Károly Catholic University. E-mail: dinnyes.patrik@uni-eszterhazy.hu. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0244-0486>.

¹ Citation: Patrik Dinnyés, “Rossiia XVIII veka v sovremennoi vengerskoi istoriografii (2000–2020 gg.)” [18th-Century Russia in Modern Hungarian Historiography (2000–2020)], *RussianStudiesHu* 4, no. 1 (2022): 36. DOI: 10.38210/RUSTUDH.2022.4.6

В настоящей статье предпринимается попытка представить результаты исследований российской истории («долгого») XVIII века, достигнутые венгерской историографией за последние 20 лет. Несмотря на то, что даже тематическая классификация научных трудов заслуживает отдельного исследования, необходимо отметить, что в Венгрии существует ряд государственных научных учреждений, выделявшихся за эти два десятилетия не только своими исследованиями, но и издательской деятельностью и воспитанием научных кадров.

Во главе списка, бесспорно, находится *Научно-исследовательский и методический центр русистики Филологического факультета Будапештского университета им. Лоранда Этвеша* (ранее: Институт русистики)², чья научно-организационная деятельность в 2000–2020 гг. показала выдающиеся результаты (также и) в области исследований по истории России XVIII века. Далее в списке следуют исследовательские учреждения *Печского университета: Центр по изучению истории современной России и Советского Союза* [венгерская аббревиатура: MOSZT, т.е. «мост» – прим. перев.]³ и *Центр восточноевропейских и балканских исследований*⁴. Кроме них, необходимо упомянуть *Общество славянской истории и филологии* из г. Сомбатхей⁵, а также научную работу, проводимую *Сегедским университетом*⁶ и *Эгерским католическим университетом им. Кароя Эстерхази*⁷.

Чтобы наша статья соответствовала требованиям по объему, нам пришлось принять на себя дополнительные ограничения. Например, в случае выхода каких-либо публикаций, кроме венгерского, еще и на иностранных языках, в данной статье упоминается лишь последнее издание статьи (даже в том случае, когда тексты разных изданий значительным образом отличаются друг от друга); так же, в случае повторных публикаций здесь указываем лишь последнюю, а о работах обзорного характера, как правило, не упоминаем вовсе. Отправной точкой для нашего обзора служили списки опубликованной литературы, а также личный контакт или переписка. Пользуясь случаем, выражаем благодарность всем, кто содействовал в подготовке этого труда.

2 <https://www.russianstudies.hu/onlineperiodikaen.html> (Дата обращения: 10.06.2021.)

3 <https://moszt.tti.btk.pte.hu/tartalom/bemutakozas> (Дата обращения: 10.06.2021.)

4 <https://btk.pte.hu/hu/tudomany/kutatokozpontok/kelet-europa-es-balkan-tortenetes-kulturaja-kutatosoport> (Дата обращения: 10.06.2021.)

5 <https://szlavftblog.wordpress.com/> (Дата обращения: 10.06.2021.)

6 <https://arts.u-szeged.hu/hist> (Дата обращения: 10.06.2021.)

7 <https://uni-eszterhazy.hu/tortenelem> (Дата обращения: 10.06.2021.)

ПЕТР I И ЕГО ЭПОХА (1682/89–1725)

Время правления Петра I, совпавшее с началом XVIII века, обозначило и начало абсолютно новой эпохи в истории России. В соответствии с данным постулатом, в этом разделе мы представим исследования, касающиеся периода с 1682 по 1725 гг.

Признанным экспертом в области историографии эпохи Петра I (и Ивана IV) является **Дюла Свак**, профессор-эмерит Будапештского университета им. Лоранда Этвеша. В 2001 году была опубликована его докторская диссертация в двух частях. Для нас особый интерес представляет ее вторая часть, посвященная Петру I. Из заголовка монографии «Наследие Ивана IV и Петра I»⁸ можно понять, что она состоит из двух основных частей, в рамках которых автор подвергает критическому анализу общепринятые оценки этих правителей и их реформаторской деятельности. Этот год стал для Дюлы Свака весьма плодотворным: его исследования о Петре I были опубликованы в двух будапештских⁹ и одном печском¹⁰ научных сборниках. В своем труде, опубликованном на русском языке в 2006 году¹¹, Дюла Свак ставит вопрос об уместности использования термина «модернизация» по отношению к дореволюционной России. В 2010 году его статьи о Петре I выходят в сборниках, посвященных годовщине Полтавской битвы¹² и венгерско-российским связям¹³. Примером активного участия Дюлы Свака в научном дискурсе, касающемся рассматриваемой нами исторической эпохи, являются

8 Szvák Gyula, IV. Iván és I. Péter utóélete (Ruszsztikai Könyvek VIII., Budapest: ELTE Ruszsztikai Intézet, 2001).

9 Д. Свак, «Петро „Перший” чи „Великий”?» Иван Мазепа та його доба: матеріали Міжнародної наукової конференції, уклад. О. Русин (Будапешт, 23 лист. 2000 р., Ужгород: Мистецька Лінія, 2001), 8–12., Szvák Gyula, I. Péter értékelése az elmúlt évtized orosz historiográfiájában, in *A történelem és a jog határán: Tanulmányok Kállay István születésének 70. évfordulójára*, szerk. SEIFERT T. (Budapest: ELTE BTK, 2001.), 231–238.

10 Szvák Gyula, IV. Iván és I. Péter, in *Hatalmi ideológiák a szláv népek körében. Történetes konferencia Pécs, 2001. november 15–16.*, szerk. BEVESI Gy. (Pécs: PTE Kelet-Európa és a Balkán Története és Kultúrája Kutatási Központ, 2001), 55–65.

11 Д. Свак, Вопросы и раздумья о Петре I /Модернизация и традиции – Нижнее Поволжье как перекресток культур, глав. ред. О. В. Инсаков (Санкт-Петербург–Волгоград: Издательство Санкт-Петербургского Университета, 2006), 734–744.

12 Szvák Gyula, I. Péter szupersztár, in *A poltavai csata jelentősége a svéd és az orosz történelemben. Konferenciakötet*, szerk. MISZLER T., SASHALMI E. (Pécs: PTE BTK Kelet-Európa és Balkán története és kultúrája Kutatási Központ, 2010), 83–87.

13 Szvák Gyula, II. Rákóczi Ferenc és I. Péter szövetsége, in *Magyar–orosz kapcsolatok története*, szerk. SZANISZLÓ O. (Russica Pannonica, 2010), 45–49.

изданные им в 2017 году размышления¹⁴ по поводу критических заметок эгерского профессора Шандора Гебеи¹⁵, сформулированных последним в связи с интерпретацией событий данной эпохи, предпринятой ростовским исследователем Андреем Геннадьевичем Даниловым^{16, 17}.

Авторству Дюлы Свака принадлежит глава о Петре I в сборнике «Двенадцать имен России», вышедшем вначале на венгерском¹⁸, а затем и русском¹⁹ языках. В сборнике, изданном в 2019 году на русском²⁰ и венгерском²¹ языках, размещены статьи, написанные Д. Сваком в период с 1978 по 2017 гг.

Шандор Гебеи, профессор-эмерит Эгерского католического университета им. Кароя Эстерхази, является признанным научным авторитетом в области истории Трансильванского княжества и Польско-Литовского государства (Речи Посполитой). В его исследовании о Карловицком и Константинопольском мирных договорах рассматриваются проблематика присоединения Российского государства к «Священной лиге» и напряженные русско-польские отношения; далее в труде идет речь о русско-турецких переговорах в Карловицах [ныне – г. Сремски-Карловци, Воеводина, Сербия – прим. перев.] и представлен анализ архивных источников по Константинопольскому договору. В приложении прилагается собственно текст мирного соглашения в переводе автора статьи²². В своем труде о польской русофобии, опубликованном в 2003 году, после

14 SZVÁK GYULA, I. Péter: pro, kontra és rekontra, in *Acta Academiae Agriensis, Sectio Historiae* 44: *Tanulmányok Gebei Sándor 70. születésnapjára*, szerk. BORBÉLY Z., KRISTÓF I. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2017), 317–322.

15 GEBEI SÁNDOR, „Pro et contra” Nagy Péter cárról, in *Klió és a médiagalaxis: Tanulmányok a 70 éves Buzinkay Géza tiszteletére*, szerk. MARTIN J., SZÉCHENYI Á. (Budapest–Eger: Corvina Kiadó – Eszterházy Károly Főiskola, 2011), 149–166.

16 А. Г. Данилов, Опыт единоличной власти в России в XVI–XX вв., Вопросы истории, № 1 (2009): 54–68.

17 Кроме того, недавно вышла в свет еще одна публикация Д. Свака подобного характера, но относящаяся к намного более раннему научному дискурсу: Д. Свак, «Открытое письмо» как историографическое средство диалога, Диалог со временем, № 64 (2018): 361–383.

18 SZVÁK GYULA, I. Péter, in *A tizenkét legnagyobb orosz*, szerk. SZVÁK GY. (Budapest: Russica Pannonica, 2009), 91–112.

19 Д. СВАК, Петр I, in *Двенадцать имен России*, ред. Дюла Свак, (Ruszsztikai Könyvek XXXV. Budapest: Russica Pannonica, 2012), 87–105.

20 Д. СВАК, Опыт микроисториографии, (Гуманитарные науки в исследованиях и переводах IX. Москва: Аквилон, 2019).

21 SZVÁK GYULA, IV. Iván és I. Péter mikrohistoriográfiája, szerk. KLANICZAY G., SZIJÁRTÓ M. I. (Budapest: L'Harmattan, 2019).

22 GEBEI SÁNDOR, „Az orosz-török béketárgyalások Karlócán és Konstantinápolyban (1699–1700)”, *Aetas* 16, no. 2 (2001), 134–154.

предисловия, посвященного внутреннему кризису Речи Посполитой, Ш. Геbei описывает положение эмигрантов²³. Через тринадцать лет автор возвращается к анализу русско-польских отношений в своей монографии «Рождение Российской империи»²⁴.

Докторскую диссертацию Шандора Геbei, представленную к защите в Венгерской академии наук²⁵ в 2004 году, можно назвать его программным трудом: в ней автор уделяет много внимания контактам между Петром I и Ференцом Ракоци II. В том же году опубликован труд Ш. Геbei, в котором он пишет об отношениях между двумя правителями в связи с деятельностью русского посла Е.И. Украинцева, умершего и похороненного в 1708 году в Эгере²⁶. Отметим, что в этом труде реконструируется политическая деятельность русского посла, а не его биография. Речь идет о нереализованном сценарии избрания Ференца Ракоци II польским королем с помощью России. Более подробно об этом сценарии можно прочитать в труде Ш. Геbei, вышедшем в 2004 году на немецком языке²⁷. В работе, опубликованной в 2008 году, историк анализирует последствия подписания Варшавского договора 1707 года²⁸. В вышедшем в 2012 году тематическом сборнике, посвященном Сатмарскому мирному договору²⁹, и в венгерском и русском сборниках³⁰, опубликованных

23 GEBEI SÁNDOR, „Egy sztereotípiá nyomában: oroszellenesség a 18. századi Lengyelországban”, *Aetas* 18, no. 3–4 (2003), 68–86.

24 GEBEI SÁNDOR, Oroszország hatalmi térnyerése a Rzeczpospolita rovására: 17–18. század, in *Az orosz birodalom születései: magyar kutatók tanulmányai az orosz történelemlről*, szerk. FRANK T. (Budapest: Gondolat Kiadó, 2016), 132–153.

25 GEBEI SÁNDOR, *Az erdélyi fejedelmek és a lengyel királyválasztások*, (Szeged: Belvedere Meridionale, 2007).

26 GEBEI SÁNDOR, Nagy Péter orosz cár diplomatája II. Rákóczi Ferencnél Egerben (1708), in *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Sectio Historiae* 28, szerk. GEBEI S. (Eger: EKF Líceum Kiadó, 2004), 51–61.

27 SÁNDOR GEBEI, „Über die Königskandidatur von Ferenc Rákóczi II”, *Studia Caroliensia* no. 3–4 (2004): 25–41.

28 GEBEI SÁNDOR, Péter cár és II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelem 1707. évi varsói egyezményének utóélete, in *II. Rákóczi Ferenc, az államférfi: Tanulmányok a sárospataki országgyűlés háromszázadik évfordulóján*, szerk. TAMÁS E. (A Sárospataki Rákóczi Múzeum füzetei, 53. Sárospatak: Sárospataki Rákóczi Múzeum, 2008), 98–119.

29 GEBEI SÁNDOR, „...nekem egyedül reménségem az cászr...”: Számíthatott-e II. Rákóczi Ferenc I. Péter orosz cár segítségére 1709–1711-ben”, *Századok* 146, no. 4 (2012): 823–852.

30 GEBEI SÁNDOR, II. Rákóczi Ferenc és I. Péter cár diplomáciai kapcsolatai (1707–1711), in *Rákóczinak dicső kora. Konferenciakötet*, szerk. CSATÁRY Gy. (Ungvár: PoliPrint Kiadó, 2012), 43–62., ШАНДОР ГЕВЕИ, Продолжение борьбы Ференца II Ракоци за свободы в 1710–1711 гг. с помощью России? // Освободительная война 1703–1711 гг. в Венгрии и дипломатия Петра I, под. ред. К.А. КОЧЕГАРОВА, О.В. ХАВАНОВОЙ (отв. ред.), А. ШЕРЕША (СПб.: Нестор-История, 2013), 83–90.

в следующем году, он исследует союз, заключенный между Петром I и Ференцом Ракоци II. Еще раз к данной теме Ш. Гебеи обращается в научном сборнике, вышедшем в Санкт-Петербурге на русском языке³¹.

В 2009 году профессор Гебеи в венгерском «Военно-историческом вестнике» („Hadtörténelmi Közlemények”) публикует материал к 300-летию Полтавской битвы³², в котором после детального анализа предистории, вооружившись источниками и картами той эпохи, подробно описывает ход этого сражения. В том же году вышла статья Гебеи, в которой он показывает, как шведский и русский правители – будучи союзниками Ференца Ракоци II – «схлестнулись» друг с другом³³. В 2011 году под заголовком «“Pro et contra” царя Петра Великого»³⁴ Шандор Гебеи публикует критические заметки по поводу уже упоминавшейся выше интерпретации деятельности Петра I ростовским историком А. Г. Даниловым³⁵. Критическая статья Гебеи была опубликована и на русском языке³⁶. В одной из работ, вышедших в 2012 году, Шандор Гебеи анализирует гетманство Ивана Мазепы, а также попытки переоценки деятельности последнего, предпринятые после 1990 года³⁷.

В 2013 году выходит в свет сборник «Ференц Ракоци II и Речь Посполитая»³⁸, состоящий преимущественно из ранее опубликованных

-
- 31 ШАНДОР ГЕБЕИ, Ференц II Ракоци – кандидат царя Петра Великого на польский престол (1707) // История России, Венгрии и Китая в исследованиях современных ученых, ред. Н. В. Дунаев, С. Г. Кащенко (Сборники Президентской Библиотеки. Серия “Электронный архив” Вып. 5. СПб.: Президентская Библиотека, 2020), 79–96.
- 32 GEBEI SÁNDOR, „1709. június 27. (július 8.) – Poltava”, *Hadtörténelmi Közlemények* 122, no. 4 (2009): 903–939.
- 33 GEBEI SÁNDOR, II. Rákóczi Ferenc „szövegségei”: XII. Károly svéd király, I. Péter orosz cár, in *Történezként a katedrán: tanulmánykötet Nagy József ny. főiskolai tanár 80. születésnapjára*, szerk. GEBEI S., MAKAI J., BARTÓK B. (Eger: EKF Líceum Kiadó, 2009), 31–43.
- 34 GEBEI SÁNDOR, „Pro et contra” Nagy Péter cárról, in *Klió és a médiagalaxis. Tanulmányok a 70 éves Buzinkay Géza tiszteletére*, szerk. MARTIN J., SZÉCHENYI Á. (Budapest–Eger: Corvina Kiadó – EKF 2011), 149–166.
- 35 ДАНИЛОВ, Опыт единоличной власти, 54–68.
- 36 ШАНДОР ГЕБЕИ, Drang nach Westen – Ориентация России на Запад (Вторая половина XVII – начало XVIII века), in *Роль государства в историческом развитии России / The Role of the State in the Historical Development of Russia (conference volume) Materials of the international historical conference at the Centre for Russian Studies in Budapest, 17–18 May 2010*, ed. Gy. Szvák (Ruszisztikai könyvek XXVII., Budapest: Russica Pannonicana, 2011), 164–178.
- 37 GEBEI SÁNDOR, Mazepa kozákhetman (1639–1709) – „nemzeti hős vagy áruló”? Politikai megrendelés a történelemtől?, in *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Sectio Historiae* 39, szerk. GEBEI S. (Eger: EKF Líceum Kiadó, 2012), 65–87.
- 38 GEBEI SÁNDOR, II. Rákóczi Ferenc és a Rzeczkospolita. (Az Eszterházy Károly Főiskola Történelemtudományi Doktori Iskolája Közleményei, 4. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2013).

работ Ш. Гебеи. В этом сборнике наиболее полно описаны польско-русские отношения как эпизод возможностей внешней политики Ференца Ракоци II.

Преподаватель Печского университета **Эндре Шашхалми** известен, прежде всего, как исследователь проблем российской власти и идеологии Нового времени. Центральной фигурой его трудов о событиях XVIII века, написанных в течение прошлых двадцати лет, также является Петр I, но среди этих публикаций есть и работы, касающиеся второй половины XVIII века.

Анализируя примеры Запада, Руси, царской России и, наконец, Российской империи, Э. Шашхалми в начале 2000-х пишет об идеях общественного договора и вестернизацию российской официальной идеологии власти. В заключительной части своего труда автор подробно останавливается на взглядах ректора Киевской академии Феофана Прокоповича на идеологию власти и на его деятельности на службе у царя Петра³⁹. В статье, опубликованной в 2001 году, Э. Шашхалми сопоставляет книгу Феофана Прокоповича, обосновывающую новый порядок престолонаследия в России, с трудами епископа Жака-Бениня Боссюэ, написанными для наследника французского престола⁴⁰. В работе, опубликованной в 2001 году, Эндре Шашхалми перечисляет определения абсолютизма, принятые во второй половине XX века, и выводит его истоки, берущие свое начало в Средние века, а также влияние на официальную идеологию власти московских правителей и Петра I⁴¹. Более точно картина новой петровской идеологии описана в статье «Новая идеология властей в эпоху Петра Великого»⁴². Все эти исследо-

39 ENDRE SASHALMI, "Contract theory and the westernization of Russian ideology of power under Peter the Great", in *Specimina Nova Pars Prima Sectio Mediaevalis: A Pécsi Tudományegyetem Középkori és Koraújkorai Történeti Tanszékének Történeti Közleményei* no. 2 (2003): 89–100., Также на русском языке: Э. Шашхалми, Возникновение идеи общественного договора в официальной идеологии власти в России при Петре I, в Государственность, дипломатия, культура в Центральной и Восточной Европе XI–XVIII веков, отв. ред. О. В. ХАВАНОВА (Центральноевропейские исследования. Выпуск 3. Москва: 2005), 186–193.

40 ENDRE SASHALMI, Some Remarks on the Typology of Official Petrine Political Ideology, in Место России в Евразии / The Place of Russia in Eurasia, ed. Gy. SZVAK, (Ruszisztikai Könyvek IX., Budapest: Magyar Ruszisztikai Intézet, 2001), 20–27.

41 SASHALMI ENDRE, „„A cász akaratát – törvény”: Az abszolutizmus és az uralkodói akarat a péteri ideológiában”, *Századok* 135, no. 6 (2001): 1413–1431.

42 SASHALMI ENDRE, Az uralkodói hatalom új ideológiája Nagy Péter alatt, in *Ezredforduló – Századforduló – Hetvenedik évforduló: Ünnepi tanulmányok Zimányi Vera tiszteletére*, szerk. ÚJVÁRY Zs.J. (Piliscsaba: PPKE BTK, 2001), 100–138.

вания ясно показывают, что вестернизация принесла в Россию не западные ценности, а собственную российскую адаптацию Запада, лишь усилившую – в результате ее сознательной селекции – власть русских правителей⁴³. Здесь уместно упомянуть об исследованиях, более обстоятельно останавливающихся на деятельности Феофана Прокоповича. В 2012 году вышли публикации на английском⁴⁴ и венгерском⁴⁵ языках, в которых Эндре Шашхалми основательно анализирует два труда Прокоповича. Следующие две статьи этого ученого, опубликованные в 2018 году, касались единства государства и самодержавия⁴⁶, а также истоков теории права в России⁴⁷, соответственно. В них перед читателем постепенно проявляется влияние Прокоповича на возникающую церковную и государственную жизнь в России. Кроме Прокоповича, Эндре Шашхалми в своих исследованиях уделяет особое внимание еще двум видным мыслителям петровской эпохи: иноку Авраамию⁴⁸ и П. П. Шафирову⁴⁹.

Работы Э. Шашхалми на тему представления власти можно выделить в отдельную группу. Даже при том, что эти труды не всегда взаимосвя-

43 SASHALMI ENDRE, A természetjogi gondolkodás kezdetei Oroszországban Nagy Péter uralkodása idején, in *A Természetjog Napja. Konferenciatanulmányok*, szerk. FRIVALDSZKY J., TUSSAY Á. (Budapest: Pázmány Press, 2017), 323–332.

44 ENDRE SASHALMI, Russian History in an Engraving: The Pechatnoe “Rodoslovie” (1717) of Feofan Prokopovich, in *Историк и мир – мир историка в России и Центрально-Восточной Европе / Historians and the World – the World of Historians in Russia and Central and Eastern Europe (conference volume)*, ed. GYULA SZVÁK (*Ruszsztikai Könyvek XXXVI*, Budapest: Russica Pannonicana, 2012), 99–108.

45 SASHALMI ENDRE, Legitimítás és idoneitás Feofán Prokopovics „Dicsőítő szónoklat Péter Petrovicsnak, a legnemesebb uralkodó cárevicsnek és nagyfejedelemnek születésnapja alkalmából” (1716) című művében, in *„Köztes-Európa” vonzásában: Ünnepi tanulmányok Font Márta tiszteletére*. szerk. BAGI D., FEDELES T., KISS G. (Pécs: Kronosz Kiadó, 2012), 409–420.

46 SASHALMI ENDRE, Az állam egysége (céloszty goszudarsztva) és az autokrácia: Feofán Prokopovics mint az „orosz államnarratíva” atyja, in *A pécsi ruszisztika szolgálatában: Bebesi György 60 éves*, szerk. BENE K., HUSZÁR M., KOLONTÁRI A. (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, 2018), 320–327.

47 SASHALMI ENDRE, Az állam-és jogelmélet oroszországi kezdetei Feofán Prokopovics (1681–1736) műveinek tükrében I–II. *Jog Állam Politika. Jog- és Politikatudományi Folyóirat* 10, no. 4 (2018): 3–28. / *Jog Állam Politika* 11, no. 1 (2019): 3–28.

48 ENDRE SASHALMI, Towards a New Ideology: Muscovite Notions of Rulership and Western Influences in Avraamij’s Missive (1696) in *Московия: специфика развития / Muscovy: The Peculiarities of its Development*, ed. Gy. Szvák (*Ruszsztikai Könyvek XIII.*, Budapest: Magyar Ruszsztikai Intézet, 2003), 143–154.

49 SASHALMI ENDRE, Péter Sáfrov művének értelmezési lehetőségei, in *Európa perifériáján. Jubileumi kötet*, szerk. BENE K. (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, 2015), 23–44.

заны, все они имеют отношение к главным темам научных интересов ученого. В каждом случае он глубоко анализирует свои источники, часто пользуется микроисториями. К данной группе принадлежат, в частности, анализ одного из характерных продуктов официальной иконографии петровской эпохи – книги «Символы и эмблемата»⁵⁰, исследования об эволюции женских персонификаций в России с помощью визуальных средств⁵¹, о происхождении российской императорской печати⁵² и ее изображения 1721 года⁵³, а также о сопоставлении шведского абсолютизма и российского самодержавия⁵⁴.

Отдельно следует классифицировать исследования, также тесно связанные с Петром I, но проведенные на стыке дипломатической и военной истории. Первой из них стала статья об эволюции внешнеполитических целей России на Балканах, написанная в 2005 году⁵⁵. Особое значение данной теме придает то обстоятельство, что Эндре Шашалми раскрывает «религиозные корни» проблемы, чем демонстрирует свои знания и в данной области. Этот подход вновь использован автором в трудах, где он исследует значение религиозного фактора в войнах, которые вела Россия, и в коренящихся в них намерениях по освобождению православных народов от мусульманского

50 ENDRE SASHALMI, "The Frontispiece of Peter the Great's *Simvolj i Emblemata* (1705): An Iconographical Analysis", *Canadian – American Slavic Studies* 47, no. 4 (2013): 459–472. <https://doi.org/10.1163/22102396-04703011>

51 ENDRE SASHALMI, "Political Theology and the Emergence of Female Personifications of Russia in Visual Sources from a European Perspective: The Petrine Period as a Watershed", *Russian History – Histoire Russe – Pittsburgh* 45, no. 1 (2018): 70–85. <https://doi.org/10.1163/18763316-04501004>

52 ENDRE SASHALMI, Rome as an Unlaid Ghost in Sixteenth-Eighteenth-Century Russia: Rome Spiritual and Rome Secular from the Early Sixteenth Century to 1725, in *Renovatio, inventio, absentia imperii : From the Roman Empire to contemporary imperialism*, ed. J. DE MAEYER, J. NELIS, B. WOUTER TURNHOUT, (Brepols Publishers, 2018), 117–136.

53 SASHALMI ENDRE, Az ókori Róma büvöletében: császári imázs és a császári cím Nagy Péter uralkodása idején, in *Az orosz birodalom születései: magyar kutatók tanulmányai az orosz történelemről*, szerk. FRANK T. (Budapest: Gondolat Kiadó, 2016), 77–92.

54 ENDRE SASHALMI, The Role of Law and the Rule of Law: A Comparison of Swedish Absolutism and Russian Autocracy from the 1680s to 1730: The Importance of Political Ideas and Political Structures, in *Россия и Венгрия на перекрестках европейской истории / Oroszország és Magyarország az európai történelem keresztútjain*. ed. A. G. AJRAPETOV, Gy. BEBESI, A. KOLONTÁRI (...) (Ставрополь: 2016), 44–50.

55 SASHALMI ENDRE, Az orosz Balkán-politika vallási gyökereinek kérdéséhez: a nyikoni reformoktól a kücsük-kainardzsi békéig (1774), in *A Balkán és a keleti kérdés a nagyhatalmi politikában* szerk. BODNÁR E., DEMETER G. (Budapest: Hungarovox Kiadó, 2005), 39–49.

господства⁵⁶. В другом исследовании ученый анализирует фискально-военную сторону Российского государства⁵⁷.

Точное впечатление об исследовательской деятельности Эндре Шашхалми в начале 2000-х гг. даёт его совместная с Мартой Фонт монография «Государство, власть, идеология. Исследования по особенностям русской истории»⁵⁸, а также защищенная в Венгерской академии наук в 2015 году докторская диссертация⁵⁹. Главной темой последней были вопрос о божественном обосновании престолонаследования и верховной власти династии Романовых (включая Петра I), объектом исследований – совокупность вышеупомянутых вопросов, а доказательной базой – многочисленные письменные и иллюстративные источники. С точки зрения популяризации русистики в Венгрии особенно радует тот факт, что данный труд был опубликован и для широкого круга читателей (в сокращенном виде)⁶⁰.

Наконец, отметим публикацию в 2013 году еще одного двуязычного (русско-венгерского) тома⁶¹, в котором представлен и анализируется русский текст магистерской диссертации трансильванского немца-энциклопедиста Мартина Шмайцеля, защищенной в 1712 году. Эндре Шашхалми раскрыл историю появления данного документа, а также принял участие в подготовке его перевода на венгерский язык.

Сфера научных интересов доцента Сегедского университета **Беаты Варги** включает историю Украины XVII–XVIII вв. (казачество) и, в ос-

56 ENDRE SASHALMI, The Idea of Bulwark of Christendom and the Russian Context: How Did Russia Become the Protector and Liberator of Orthodox Christians from the Last Bastion of Orthodoxy (1453–1711)?, in *Wingender Identitätswürfe im östlichen Europa – im Spannungsfeld von Selbst- und Fremdwahrnehmung*, Her. geb. HANS-JÜRGEN BÖMELBURG, MARK KIRCHNER, MARKUS KOLLER, MONIKA (Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2018), 55–72.

57 ENDRE SASHALMI, Russia as a Fiscal-Military and a Composite-Dynastic State, in *Государство и нация в России и Центрально-Восточной Европе / State and Nation in Russia and Central-East-Europe (conference volume)*. ed. GYULA SZVÁK, (Ruszsztikai könyvek XXII. Budapest: 2009), 132–144.

58 FONT MÁRTA – SASHALMI ENDRE, Állam, hatalom, ideológia. Tanulmányok az orosz történelem sajátosságairól (Budapest: Pannonica Kiadó, 2007).

59 SASHALMI ENDRE, *Trónöröklés és isteni jogalap Oroszországban 1613–1725 között, az írott források és az ikonográfia tükrében*, (MTA doktori disszertáció. Benyújtás éve: 2014).

60 SASHALMI ENDRE, *Trónöröklés és isteni jogalap Nagy Péter uralkodása idején: 1682–1725: az írott források és az ikonográfia tükrében*, (Pécs: Kronosz Kiadó, 2013).

61 М. Алёшин, Э.И. АМЕРХАНОВА, Т. БОТОР, М. ФОНТ, О.И. ХОРУЖЕНКО, Э. ШАШХАЛМИ (состав.), Рукописный трактат « О коронах » начала XVIII в.: памятник русско-венгерских культурных связей / „A koronákról”: egy XVIII. századi kézirat, az orosz-magyar kulturális kapcsolatok dokumentuma, (Pécs–Moszkva: Orosz Tudományos Akadémia Oroszország Története Intézete – Pécsi Tudományegyetem, 2013).

новном (но не исключительно), сосредоточена на вопросах истории украинско-российских связей Нового времени.

В своих трудах, написанных в начале 2000-х, автор исследует отношения между Запорожской Сечью/Украиной и Россией⁶². Этот вопрос занимает Беату Варгу и в дальнейшем: к нему она обращается неоднократно, рассматривая его с разных точек зрения. Сфера научных интересов Беаты Варги в основном охватывает период со второй половины XVII до начала XVIII вв., но иногда она расширяет временные рамки своих исследований, предлагая таким образом читателю широкую картину украинского национального развития. Ключевым для нее является вопрос о самостоятельности украинской нации и/или растворении украинцев в Российской империи⁶³. Кроме того, она пишет о слиянии казачьей старшины с русским дворянством⁶⁴, об ассимиляции украинцев в Российском государстве⁶⁵, а также об их автономистских устремлениях⁶⁶. В последние годы Беата Варга опубликовала и ряд историографических работ⁶⁷.

62 VARGA BEÁTA, A Zaporozsjei Had hatalmi rendszerének felépítése és működése az orosz fennhatóság alatt, in *Hatalmi ideológiák a szláv népek körében. Történeztudományi Konferencia Pécs, 2001. november 15–16.*, szerk. BEBESI Gy. (Pécs: PTE Kelet-Európa és a Balkán Története és Kultúrája Kutatási Központ, 2001), 66–93., BEATA VARGA, Русский централизм и украинская автономия, in *Место России в Евразии / The Place of Russia in Eurasia*, szerk. SZVÁK Gy. (Ruszsztikai Könyvek IX., Budapest: Magyar Ruszsztikai Intézet, 2001), 249–259.

63 VARGA BEÁTA, Ukrajna integrációja az Orosz Birodalomba (1764–1835), in *Tradíció és modernizáció a XVIII–XX. században*, szerk. BODNÁR E., DEMETER G. (Budapest: Hungarovox Kiadó, 2008), 36–46.

64 VARGA BEÁTA, Az ukrainai kozák sztarsina átalakulása nemességgé (1654–1835), in *Távolabba tekintve: Tanulmányok J. Nagy László 65. születésnapjára*, szerk. FERWAGNER P. Á., KALMÁR Z. (Szeged: Universitas, 2010), 226–236.

65 VARGA BEÁTA, Moszkvától–Kijeven át Szentpétervárig? Ukrajna orosz kötelékben – az autonóm státusztól az alávetett tartományig (1654–1764), in *Az orosz birodalom születései: magyar kutatók tanulmányai az orosz történelemről*, szerk. FRANK T. (Budapest: Gondolat Kiadó, 2016), 109–131., VARGA BEÁTA, „Az orosz közigazgatási rendszer bevezetése Ukrajnában 1654–1835 között”, *Acta Historica (Szeged)* 141. (2017): 63–75., VARGA BEÁTA, A Fekete-tenger északi medencéje mint „frontier”?, in *„Uralkodjék köztünk ész, érdem, igazság”: Köszöntő tanulmánykötet Kövér Lajos 65. születésnapjára*. szerk. FERWAGNER P. Á. (Szeged: SZTE Újkori Egyetemes Történelmi és Mediterrán Tanulmányok Tanszék, 2019), 85–94.

66 VARGA BEÁTA, Az autonómiától az önállóságig: Kísérletek az ukrán állam megteremtésére, in *Tertium datur: Írások Krausz Tamás 70. születésnapjára*, szerk. JUNÁSZ J., SZVÁK Gy. (Budapest: Russica Pannonica, 2018), 118–129.

67 VARGA BEÁTA, Regionális változatok történelmi emlékei a Kárpátok és a Duna vidékén, in *Politika és kultúra: problémák kölcsönhatásában a modern világban* (Budapest–Kirov: Selmeczi Bt.–«Радуга-Пресс», 2019), 154–160., VARGA BEÁTA, „Az ukrán államiság vitás kérdései az ukrán és orosz historiográfiában a 17. század közepétől napjainkig”, *Acta Historica (Szeged)* 144, (2019): 105–113.

Отдельно следует отметить ее труды, касающиеся И. С. Мазепы. В 2003 году Б. Варга публикует статью, посвященную вопросам украинской политики и предательства Мазепы⁶⁸; в 2008 году она пишет об устремлениях Б. Хмельницкого и И. Мазепы к достижению Украиной независимости⁶⁹; в 2017 году выходит в свет отдельный том по историографии И. Мазепы⁷⁰; наконец, в 2018-м – историографическое сопоставление личностей Мазепы и Хмельницкого⁷¹. С определенными оговорками сюда можно отнести и ее статью о роли Полтавской битвы в истории Украины⁷².

В 2006–2008 гг. Беата Варга опубликовала две обстоятельные работы обобщающего характера. Вначале в свет вышел университетский учебник «История Украины»⁷³, написанный в соавторстве с Мартой Фонт; как первый обобщающий труд по истории Украины, опубликованный на венгерском языке, он будет интересен далеко не только для студентов-историков. Беате Варге принадлежит авторство второй главы учебника, посвященной, в том числе, и событиям XVIII века. В 2008 году вышел в свет труд об украинской автономии, заключительный раздел которой посвящен гетману Мазепе⁷⁴. У автора есть небольшая публикация на эту тему и на русском языке⁷⁵.

68 VARGA BEÁTA, „Péter ukrán politikája - Mazepa „árulásának” kérdése”, *Acta Historica (Szeged)* 118, (2003): 25–35.

69 VARGA BEÁTA, Önállósodási törekvések Ukrajnában Bogdan Hmelnycikij és Ivan Mazepa hetmansága idején (1648–1708), in *Az identitás régi és új koordinátái: Tanulmányok Anderle Ádám 65. születésnapjára*, szerk. BERTA T., CSIKÓS Zs., FISCHER F., SZILÁGYI Á., SZILÁGYI I. (Budapest–Szeged: Palatinus Kiadó, 2008), 174–181.

70 VARGA BEÁTA, Ivan Mazepa történeti szerepének megítélése a 18. század elejétől napjainkig, in *Dokumentarizmus vs. fikció. Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában VII. A 2017-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2017), 72–94.

71 VARGA BEÁTA, „Bogdan Hmelnycikij és Ivan Mazepa megítélésének összehasonlító vizsgálata a 17–18. századtól napjainkig”, *Hungaro-Ruthenica* 8, (2018): 157–172.

72 VARGA BEÁTA, A poltavai csata jelentősége az ukrán történelemben, in *A poltavai csata jelentősége a svéd és az orosz történelemben. Konferenciakötet*, szerk. MISZLER T., SASHALMI E. (Pécs: PTE BTK Kelet-Európa és Balkán története és kultúrája Kutatási Központ, 2010), 101–123.

73 FONT MÁRTA, VARGA BEÁTA, *Ukrajna története* (Budapest–Szeged: Bölcsész Konzorcium–JATE Press, 2006). A kötet 2013-ban újra kiadásra került: FONT MÁRTA, VARGA BEÁTA, *Ukrajna története* (Szeged: JATE Press, 2013).

74 VARGA BEÁTA, Önállóság, autonómia vagy alávetettség? – Ukrajna 1648–1709 között (Szeged: JATE Press, 2008).

75 BEATA VARGA, Самостоятельность, автономия или подданство. Самостоятельные требования украинских гетманов от Богдана Хмельницкого до Ивана Мазепы, in *Государство и нация в России и Центрально-восточной Европе / State and Nation*

Для всех упомянутых выше исследователей Россия XVIII века является главной темой научных изысканий. Ниже вкратце перечислим историков, опубликовавших лишь по одному труду по проблематике данного периода. Здесь выделяются публикации о связях между Ференцем Ракоци II и Петром I. Признанным авторитетом в исследованиях, посвященных Ференцу Ракоци, был ныне покойный (скончался в 2010 г.) действительный член *Венгерской академии наук*, университетский преподаватель **Бела Кеpeci**. Несмотря на возраст, в 2000-е гг. он опубликовал ряд работ, центральное место в которых занимал вопрос отношений князя Ференца Ракоци и его сподвижников с русским царем и с Россией в целом⁷⁶. Также ныне покойный (умер в 2009 г.) профессор Эгерского университета **Йожеф Захар**, выдающийся специалист по военной истории XVII–XVIII вв., в ряде своих работ, опубликованных как на венгерском, так и на иностранных языках, касался истории России XVIII века. В центре его исследований находились события национально-освободительного восстания под предводительством Ракоци и участие куруцев в битвах за границами Венгрии⁷⁷. Преподаватель Сегедского университета **Шандор Папп** в своей статье, опубликованной в 2013 году, анализирует попытки повстанцев Ракоци балансировать между Османской и Российской империями⁷⁸. Старший научный сотрудник Научно-исследовательского института истории Венгерской академии наук **Болдижар Вереш** в своей монографии, вышедшей в 2014 году, со всей основательностью опровергает два фиктивных постулата российской истории, первый из которых касается отношений между

---

in Russia and Central-East-Europe (conference volume) ed. GYULA SZVÁK, (Ruszisztikai Könyvek XXII. Budapest, Russica Pannonicana, 2009), 121–130.

76 KÖPECZI BÉLA, II. Rákóczi Ferenc külpolitikája (Budapest: Akadémiai, 2002.), KÖPECZI BÉLA, Rákóczi útjai: Tanulmányok (Budapest: Lucidus, 2004.), KÖPECZI BÉLA, Tanulmányok a kuruc szabadságharcok történetéből, (Budapest: Akadémiai, 2004.), KÖPECZI BÉLA, Kuruc diplomaták Európa keletén, (Budapest: Akadémiai, 2005).

77 JÓZSEF ZACHAR, Hungarian Soldiers in the Habsburg and Foreign Armies, 1699–1789, in *A Millennium of Hungarian Military History*, ed. KIRÁLY K. BÉLA, VESZPRÉMY LÁSZLÓ (New York: 2002), 185–214. ZACHAR JÓZSEF, Magyarországi katonák a Habsburg- és idegen hadakban, 1699–1789, in *A magyar hadtörténelem évszázadai*, szerk. KIRÁLY B., VESZPRÉMY L. (Budapest: 2003), 138–156., ZACHAR JÓZSEF, *Válogatott hadtörténeti írások (XVII–XVIII. század)* (Budapest–Eger: 2008).

78 ШАНДОР ПАПП, Два желанных союзника венгров – два заклятых врага: Освободительная война Ракоци в силовом поле России и Османской империи // Освободительная война 1703–1711 гг. в Венгрии и дипломатия Петра I, под ред. К.А. Кочегарова, О.В. Хавановой (отв. ред.), А. ШЕРЕША (СПб.: Нестор-История, 2013), 91–112.

Ференцом Ракоци II и Петром I⁷⁹. Наконец, о шансах внешней политики национально-освободительного восстания пишет **Юлианна Барат** в 2012 году в тематическом сборнике «Века», посвященном заключению Сатмарского мира⁸⁰.

Теперь уже не о Ракоци, но все еще о начале XVIII века. Хотя этот век не является главным предметом исследований **Сергея Филиппова**, который родился в Москве, но работает в Венгрии, нам известно о двух его публикациях, касающихся петровской эпохи. В 2010 году он пишет о месте, которое занимает Полтавская битва в русской исторической мысли⁸¹, а в 2016-м – о российском самодержавии и реформах⁸². Шандор Сили в своем историографическом обзоре российского покорения Сибири касается и первой четверти XVIII века⁸³. **Рената Пастор** в недавно вышедшем труде на основании писем Петра I исследует российско-украинские отношения в течение краткого периода времени между переходом Мазепы на сторону шведов и Полтавской битвой⁸⁴.

ПОТОМКИ ПЕТРА I (1725–1763)

Если говорить о венгерской историографии последнего двадцатилетия, касающейся истории России XVIII века, то самым незамеченным ею временным отрезком был период между царствованиями Петра I

79 VÖRÖS BOLDIZSÁR, *Történelemhamisítás és politikai propaganda. Illés Béla elmeszüleményei a magyar szabadsághüdelmek orosz támogatásáról* (Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet, 2014), 33–75., VÖRÖS BOLDIZSÁR, „Nagy Péter 1703 és 1710 között tizenkilenc ízben küldött tüzértiszteket Rákóczinak és két ízben ágyúkat”. Propagandisztikus történelemhamisítás a szovjet–magyar jó kapcsolatok megalapozása érdekében, *Századok* 147, no. 1 (2013): 131–159.

80 BARÁTH JULIÁNNA, „A külpolitikai lehetőségek megítélése a Rákóczi-szabadságharc második felében: Az orosz reménység”, *Századok* 146, no. 4 (2012): 815–822.

81 FILIPPOV SZERGEJ, *A poltavai csata az orosz történelmi tudatban: múlt és jelen*, in *A poltavai csata jelentősége a svéd és az orosz történelemben. Konferenciakötet*, szerk. MISZLER T., SASHALMI E. (Pécs: PTE BTK Kelet-Európa és Balkán története és kultúrája Kutatási Központ, 2010), 89–100.

82 FILIPPOV SZERGEJ, *Az orosz autokrácia és a reformok*, in *Az orosz birodalom születései: magyar kutatók tanulmányai az orosz történelemről*, szerk. FRANK T. (Budapest: Gondolat Kiadó, 2016), 93–108.

83 SZILI SÁNDOR, „Szbibéria meghódításának koncepciói a kora újkori orosz történetírásban (16. sz. vége – 18. sz. első negyede)”, *Századok* 136, no. 3 (2002): 637–668.

84 PÁSZTOR RENÁTA, „Az ukrán-orosz kapcsolatok alakulása Ivan Mazepa „átállásától” a poltavai csatáig – I. Péter levelezésének tükrében”, *Acta Historica (Szeged)* 145, (2020): 55–67.

и Екатерины II. Несмотря на недавно опубликованное исследование **Дюлы Свака** об Иване VI⁸⁵, правлением Елизаветы Петровны, насколько нам известно, у нас за последние два десятка лет занималась лишь **Эржебет Боднар**, бывший преподаватель *Дебреценского университета*⁸⁶. Кроме того, период между 1725 и 1763 гг. изучали **Эндре Шашхалми** (в исследовании о коронационных медалях XVIII в.⁸⁷), **Рената Пастор** (в связи с российско-украинскими связями периода дворцовых переворотов⁸⁸ и последним малороссийским гетманом⁸⁹), наконец, опосредованно и автор данной статьи⁹⁰.

ПРАВЛЕНИЕ ЕКАТЕРИНЫ II (1763–1796)

Хотя венгерские исследователи уделяли много внимания эпохе Екатерины II, количество публикаций по данной теме ниже, чем число работ по эпохе Петра I. Вместе с этим следует отметить, что хотя в фокусе исследований по екатерининской эпохе всегда находится элита того времени, личность Екатерины II и непосредственно ее правление гораздо реже становились главным предметом исследований, чем это было в случае с Петром I.

85 SZVÁK GYULA, VI. Iván, a csecsemő cár, in *Orosz hősök és antihősök. Tanulmányok a 25/30. évfordulóra*, szerk. SZVÁK Gy. (Ruszisztikai Könyvek XLVIII. Budapest, Russica Pannonicana, 2020), 143–158.

86 BODNÁR ERZSÉBET, „A kiküzdött örökség. Jelizaveta Petrovna (I. Erzsébet) trónra jutása”, *Világtörténet* (2000 tavasz–nyár): 59–72.

87 SASHALMI, ENDRE: The Coronation Medal as a Vehicle of Legitimation: Iconographic Analysis of the Coronation Medals of Four Empresses, Catherine I (1724), Anne (1730), Elisabeth (1742) and Catherine II (1762), in *Историческая русистика в XXI веке / Russian Studies in History in the 21st Century. Материалы десятой международной научной конференции будапештского Центра Русистики от 18–19 мая 2015 г / Materials of the 10th International Conference at the Centre for Russian Studies in Budapest, May 18–19, 2015*. ed. Gy. SZVÁK, Sz. FILIPPOV, Zs. GYIMESI (Ruszisztikai Könyvek XLII. Budapest: Russica Pannonicana, 2017), 157–168.

88 PÁSZTOR RENÁTA: Az ukrán–orosz kapcsolatok a palotaforradalmak korában, in *Tehetségek a történettudomány szolgálatában IV.*, szerk. FERWAGNER P. Á. (Szeged: SZTE BTK, 2018), 61–75.

89 PÁSZTOR RENÁTA: Kirill Grigorjevics Razumovszkij, Kisoroszország utolsó hetmanja (1750–1764), in *Tehetségek a történettudomány szolgálatában V.*, szerk. FERWAGNER P. Á. (Szeged: SZTE BTK, 2019), 53–67.

90 DINNYÉS PATRIK: Erzsébet-Bibliák az Eszterházy-gyűjteményben – Cirill betűs kiadványok az egri Főegyházmegyei Könyvtárban, in *Tanulmányok Eszterházy Károly egri püspök szellemi és épített örökségéről*, szerk. DINNYÉS P., NAGY A. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2020), 25–53. <https://doi.org/10.46403/TanulmányokEszterhazy.2020.25>.

Исключительным знатоком истории России второй половины XVIII века является бывший университетский доцент **Ласло В. Молнар**. Став на исследовательскую стезю еще в 1970-е гг., этот историк опубликовал ряд трудов о выдающихся деятелях российской истории XVIII века (и лицах, имеющих отношение к этой истории). Несмотря на приобретение исследовательского опыта по ряду тем, XVIII век постоянно оставался в центре его внимания.

За последние два десятка лет в рамках темы истории России Ласло В. Молнар публиковал преимущественно исследования биографического характера о таких выдающихся личностях, как Екатерина II⁹¹, Г. А. Потемкин⁹², А. В. Суворов⁹³, М. И. Кутузов⁹⁴, М. В. Ломоносов⁹⁵ и Е. И. Пугачев⁹⁶.

Отдельно стоит отметить его работы, посвященные венгерско-русским дипломатическим и культурным связям⁹⁷. Однако историк писал не только труды общего характера по теме; разрабатывая тему биографий медиков, ученых или педагогов – выходцев из Венгрии, он одновременно исследовал и современную им эпоху⁹⁸. В различных

-
- 91 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „II. Katalin és a török félhold”, *Valóság* 50, no. 4 (2007): 27–38., Л. В. Молнар, Екатерина II // Двенадцать имен России, ред. Дюла СВАК (*Ruszisztikai Könyvek XXXV*. Budapest: Russica Pannonicana, 2012), [?–?]
- 92 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Az „éjszaka cárja”, Grigorij Patyomkin (II. Katalin kegyencének karriertörténete)”, *Valóság* 55, no. 11 (2012): 33–44.
- 93 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Szuovorov generalisszimusz”, *Valóság* 43, no. 6 (2000): 70–81., Ласло В. Молнар, А. В. Суворов и «Наука побеждать» (к 200-летию кончины генералиссимуса) // Армия и общество в России (XVII–XVIII века), ред. Дмитрий СЕМУШИН (*Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság*, 2001), 70–86., Ласло В. Молнар, Александр Васильевич Суворов // Двенадцать имен России, ред. Дюла СВАК (*Ruszisztikai Könyvek XXXV*. Budapest: Russica Pannonicana, 2012), [?–?]
- 94 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Oroszország megmentője, Napóleon legyőzője: Mihail Kutuzov tábornagy, 1745–1813”, *Valóság* 56, no. 8 (2013): 10–23.
- 95 Ласло В. Молнар, «Михаил Ломоносов, чье имя носит Московский университет», *Studia Slavica* 51, no. 1–2 (2006): 123–139.
- 96 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, Haramia vagy hős? A rebellis kozákvezér, Jemeljan Pugacsov, in *Orosz hősök és antihősök. Tanulmányok a 25/30. évfordulóra*, szerk. Szvák Gy. (*Ruszisztikai Könyvek XLVIII*. Budapest, Russica Pannonicana, 2020), 159–179.
- 97 Ласло В. Молнар, Венгерско-русские культурные связи в XVIII веке: состояние исследования и постановка проблемы // Государственность, дипломатия, культура в Центральной и Восточной Европе XI–XVIII веков, отв. ред. О. В. ХАВАНОВА (Центральноевропейские исследования. Выпуск 3. Москва: 2005), 194–206.
- 98 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, Magyar orvosok II. Katalin Oroszországában (Kapcsolattörténeti portrévázlatok), in *A Kárpát-medence vonzásában. Tanulmányok Polányi Imre emlékére*, szerk. FISCHER F., HEGEDŰS K., MAJOROS I., VONYÓ J. (Pécs: University Press, 2001), 543–566., V. MOLNÁR LÁSZLÓ, Деятельность педагогов-выходцев из Венгрии в России (1703–1848), *Studia Slavica* 49, no. 3–4 (2004): 315–339. <https://doi.org/10.1556/SSLav.49.2004.3-4.5>

трудах он знакомит читателя с такими выдающимися личностями, как Иван Орлай⁹⁹, Ференц Керестури¹⁰⁰, Пал Дендешши¹⁰¹, Керестей и Матяш Пекены¹⁰² и Ф. И. Янкович¹⁰³. В центре его трудов о немецких ученых Санкт-Петербурга¹⁰⁴, о присутствии русских в Токайском винодельческом регионе¹⁰⁵ и о русских/украинских студентах в Венгрии¹⁰⁶ также стоят отдельные личности. Наряду с длинным списком работ, опубликованных в журналах, научных изданиях или сборниках материалов конференций, перу Ласло В. Молнара принадлежит и ряд монографий – например, его кандидатская диссертация, первоначально опубликованная на русском языке в 1994 году и переизданная в дополненном виде в 2000-м¹⁰⁷, или учебные пособия, изданные в 2010¹⁰⁸ и 2015 гг.¹⁰⁹ Наконец, упомянем два сборника статей, вышедшие в течение

99 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Adalékok Orlay János oroszországi tevékenységéhez”, *Világtörténet* (2000 tavasz-nyár): 73–81.

100 Ласло В. Молнар, «Московская карьера профессора Ф. Керестури (1738–1811 гг.)», *Specimina Nova Dissertationum ex Instituto Historico Universitatis Quinqueecclesiensis de Ianopannonio Nominatae*, no. 2. (2000): 89–100.

101 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Gyöngyössi Pál – II. Katalin udvari orvosa (Egy református tudós szentpétervári karrierje)”, *Confessio*, no. 2 (2006): 52–58.

102 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Két protestáns medikus oroszországi karrierje”, *Világtörténet* (2010 tavasz-nyár): 64–70.

103 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „F. I. Jankovič oroszországi iskolaszervező tevékenysége”, *Valóság* 57, no. 10 (2014): 36–47.

104 Ласло В. Молнар, Немецкие ученые в Петербургской академии (1725–1800) // Место России в Евразии / *The Place of Russia in Eurasia*, ред. Дюла СВАК (*Ruszisztikai Könyvek IX.*, Budapest: Magyar Ruszisztikai Intézet 2001), 266–274.

105 Ласло В. Молнар, Токайские вина на царском столе (данные о вывозе токайских вин в Россию в XVIII в.) // Освободительная война 1703–1711 гг. в Венгрии и дипломатия Петра I, под. ред. К.А. КОЧЕГАРОВА, О.В. ХАВАНОВОЙ (отв. ред.), А. ШЕРЕША (СПб.: Нестор-История, 2013), 148–157.

106 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Cirill betűs kiadványok és orosz-ukrán diákok a XVIII. századi Magyarországon”, *Valóság*, no. 4 (2017): 61–70.

107 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Magyar–orosz kulturális kapcsolatok 1750–1815* (Magyar Tudománytörténeti Intézet tudományos közleményei 45., Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára 17., Piliscsaba: Magyar Tudománytörténeti Intézet, 2000). Gyakorlatilag másodkiadásként: V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Kelet és nyugat vonzásában. Utazók, orvosok, tanárok a felvilágosodás korában* (Budapest: 2003).

108 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Magyarok és oroszok a kulturális kapcsolattörténet tükrében (1711–1825)* (Keszthely: Balaton Akadémia, 2010)., V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Utak egymás felé (Magyar–orosz kapcsolattörténeti adalékok 1711–1848)*. *Tanulmánykötet*. (Keszthely: Balaton Akadémia, 2011).

109 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Kapcsolattörténeti etűdök (Magyar–orosz kontaktológiai fejezetek)*. *Tanulmánykötet* (Keszthely: Balaton Akadémia, 2015).

последнего десятилетия, в которых помещены ранее изданные работы автора¹¹⁰.

Публикации **Оршой Санисло**, младшего научного сотрудника Научно-исследовательского и методического центра русистики, в первую очередь касаются вопросов женской истории; в этих рамках исследовательница анализирует влияние петровских¹¹¹ и екатерининских¹¹² реформ и двора на жизнь русских аристократок¹¹³. Кроме обзоров общего характера, Оршоя Санисло часто публикует индивидуальные портреты аристократок, сыгравших значительную роль в истории XVIII века или происходивших из высших боярских родов – абсолютно уникальный феномен в венгерской исторической литературе. Так, ее перу принадлежат биографические портреты Е. Р. Дашковой¹¹⁴, В. Н. Головиной¹¹⁵, Н. А. Дуро-

110 V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *II. Katalin cárnő és az „északi kolosszus”. Tanulmánykötet* (Örökség – Kaposi Kiskönyvtár 45., Kaposvár: Kaposvár Megyei Jogú Város Közgyűlése, 2014), V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Ruszsztikai és magyar–oroszl kapcsolattörténeli írások (1711–1848). Válogatás tíz év cikkeiből (2008–2018)* (MOSZT Könyvek 12., Pécs: PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, 2019).

111 SZANISZLÓ ORSOLYA, A nők társadalmi integrációjának kezdete a péteri reformok nyomán, in *A mi Ruszsztikánk: Tanulmányok a 20/25. évfordulóra*, szerk. Szvák Gy. (Ruszsztikai Könyvek XL. Russica Pannonicana, 2015), 104–119.

112 SZANISZLÓ ORSOLYA, A nők állami oktatásának kezdete az Oroszl Birodalomban, in *Történelm és egyéni lét: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában IV.: a 2014-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. Szabó T. (Szombathely: Szláv Történeli és Filológiai Társaság, 2014), 8–20., A magyarorszlági viszonyokkal összehasonlítva: SZANISZLÓ ORSOLYA, «Зарождение государственного среднего женского образования в Российской империи и Венгрии», *Canadian Slavic Studies / Revue Canadienne-Americaine D Etudes Slaves* 49, no. 2–3 (2015): 366–383.

113 SZANISZLÓ ORSOLYA, Russian Noblewomen’s Family Obligations in the Light of Two Memoirs, in *Alternatives, Turning Points and Regime Changes in Russian History and Culture: Materials of the First International Conference for Young Scholars of Russian Studies*. ed. Gyula Szvák (Budapest: Russica Pannonicana, 2015), 127–136., SZANISZLÓ ORSOLYA, Az orosz nők helyzetének rekonstrukciója a 18. századi női autobiográfiák tükrében, in *Dokumentarizmus vs. fikció: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában VII.: A 2017-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. Szabó T., Szili S. (Szombathely: Szláv Történeli és Filológiai Társaság, 2017), 8–19.

114 SZANISZLÓ ORSOLYA, Az első modern orosz nő: Jekatyerina Romanovna Daskova, in *Oroszl hősök és antihősök. Tanulmányok a 25/30. évfordulóra*, szerk. Szvák Gy. (Ruszsztikai Könyvek XLVIII. Budapest, Russica Pannonicana, 2020), 181–203.

115 SZANISZLÓ ORSOLYA, Varvara Nyikolajevna Golovina grófné (1766–1821) életútja Visszaemlékezéseinek tükrében, in *Élelulak, élelrajzok: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában VI.*, szerk. Szabó T., Szili S. (Szombathely: Szláv Történeli és Filológiai Társaság, 2016), 21–31.

вой¹¹⁶, Д. Н. Салтыковой¹¹⁷ и Н. Б. Долгорукой¹¹⁸. Интересно, что, несмотря на большое количество женщин-правительниц в XVIII веке, царицы становятся главными героинями работ О. Санисло лишь единожды¹¹⁹.

Отметим, что и такие ученые как **Шандор Гебеи**¹²⁰, **Эндре Шашхалми**¹²¹ и **Беата Варга**¹²², основательно исследовавшие петровскую эпоху, также публиковали труды по истории рассматриваемого в этом разделе периода.

Главной темой исследований автора данного обзора являются путешествия в Россию императора Священной Римской империи не-

116 SZANISZLÓ ORSOLYA, Nagyvezda Durova (1783–1866), egy nő szokatlan háborús szerepvállalása, in *Háborúk és békék: hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában V.: a 2015-ös tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2015), 34–44.

117 SZANISZLÓ ORSOLYA, Szalticsiha, a troickojei rém alakja a 18–19. században, in *Történelmi és irodalmi arcképek: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában VIII.*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2018), 47–57.

118 SZANISZLÓ ORSOLYA, Natalja Dolgorukaja (1714–1771) és Marija Volkonszkaja (1805–1863): Két nő, egy döntés, in *Egyéni és kollektív identitások. Hagyomány és megújulás a szláv népektörténelmében és kultúrájában IX.: a 2019-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2019), 8–19., ORSOLYA SZANISZLÓ, Natalia Dolgorukova as a Role Model for Russian Women and Girls in 19th century Literary Works, in *Россия и Венгрия в мировой культуре: источник и его интерпретация: Russia and Hungary in World Culture: the Source and its Interpretation*, szerk. Gy. SZVÁK, Sz. FILIPPOV, Zs. GYIMESI, Zs. MÉSZÁROS, B. MEZEI, O. SZANISZLÓ (Budapest: Russica Pannonicana, 2020), 257–265.

119 SZANISZLÓ ORSOLYA, A női uralkodók hatalomra kerülésének nehézségei a 18. századi cári birodalomban, in *Az orosz birodalom születései: magyar kutatók tanulmányai az orosz történelemről*, szerk. FRANK T. (Budapest: Gondolat Kiadó, 2016), 154–167.

120 GEBEI SÁNDOR, Halics–Lodoméria Királyság, mint a Habsburgok 18. századi új szerzeménye, in *Hagyomány és történelem: Ünnepi kötet Für Lajos 70. születésnapjára*, szerk. GEBEI S. (Eger: EKF Történelemtudományi Intézet, 2000), 215–238.

121 ENDRE SASHALMI, „The Coexistence of Old and New: Elements of Muscovite Ideology and Enlightenment in Fonvizin’s „Discourse on the Immutable State Laws””, *Specimina Nova Pars Prima Sectio Mediaevalis*, no. 1 (2001): 169–187.

122 VARGA BEÁTA, „Pjotr Alekszandrovics Rumjancev, „Kisoroszország első kormányzója””, *Hungaro-Ruthenica* 6, (2012): 167–174., VARGA BEÁTA, A kücsük-kajnardzsi béke és a Zaporozsjei Szics likvidálása, in *Háborúk és békekötések a 18–20. századi orosz-szovjet történelemben. Konferenciakötet* szerk. MÁTÉ Zs. (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT, 2014), 91–116., B. VARGA, Роль и степень влияния скипетра Габсбургов на самоидентификацию украинцев в Галиции в зеркале источников (1772–1918) // *Россия и Венгрия в мировой культуре: источник и его интерпретация: Russia and Hungary in World Culture: the Source and its Interpretation*, szerk. Gy. SZVÁK, Sz. FILIPPOV, Zs. GYIMESI, Zs. MÉSZÁROS, B. MEZEI, O. SZANISZLÓ (Budapest: Russica Pannonicana, 2020), 225–233., VARGA BEÁTA, Galícia, az ukrán „Piemont”? in *„Köztes-Európa” vonzásában: Ünnepi tanulmányok Font Márta tiszteletére*. szerk. BAGI D., FEDELES T., KISS G. (Pécs: Kronosz Kiadó, 2012), 483–495.

мецкой нации Иосифа II, совершенные им в 1780 и 1787 гг. В 2018 году опубликованы наши статьи о внешней политике Никиты Ивановича Панина¹²³, первой переписке между Екатериной II и Иосифом II, имевшем место в 1774 году¹²⁴, а также о литературных источниках, касающихся первой поездки императора¹²⁵. В том же году – насколько нам известно, впервые на русском языке – были переизданы путевые заметки императорского духовника, бывшего иезуитского священника Ференца Калатаи¹²⁶; затем мы выяснили, что русско-австрийские отношения второй половины XVIII века, в частности, поездки императора Иосифа в Россию, весьма посредственно отражены в венгерской историографии¹²⁷. Наконец, нами рассмотрены вопросы встречи императора и императрицы в Могилеве в 1780 году¹²⁸, а также их бесед, касающихся вопросов политики двух великих держав¹²⁹.

123 DINNYÉS PATRIK, Az orosz külügyek irányítója: Nyikita Ivanovics Panyin (1718–1783), in *Új Nemzedék* (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT, 2018), 29–44.

124 DINNYÉS PATRIK, Az első levélváltás II. Katalin orosz cárnő és II. József német-római császár között, in *A pécsi ruszisztika szolgálatában: Bebesi György 60 éves*, szerk. BENE K., HUSZÁR M., KOLONTÁRI A. (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, 2018), 157–166.

125 DINNYÉS PATRIK, Szemelvény II. József császár első oroszországi utazásából (1780): P.B. Passzek levele R.A. Rumjancevnek (1780. május 14.), in *Érték-rend: Válogatás a Kepes György Szakkollégium tagjainak tudományos és művészeti alkotásaiból*, szerk. KICSÁK L. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2018), 79–89.

126 П. Диннеш, Впечатления от поездки в Россию в 1780 г.: дневник императорского духовника Ференца Ксавьера Калатаи // *Славянский мир в третьем тысячелетии*, 13. № 3–4 (Москва: Институт славяноведения РАН, 2018), 7–14. <https://doi.org/10.31168/2412-6446.2018.3-4.1.01>

127 DINNYÉS PATRIK, II. József császár oroszországi útjai (1780, 1787) a magyar szakirodalomban I., in *Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae, Sectio Historiae 45: Tanulmányok Dr. Misóczki Lajos tiszteletére*, szerk. KISS L., (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2018), 59–81., DINNYÉS PATRIK, II. József császár oroszországi útjai (1780, 1787) a magyar szakirodalomban II., in *Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae, Sectio Historiae 46: Tanulmányok dr. Kozári József és dr. Kriston Pál tiszteletére*, szerk. BAJNOK D. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2019), 75–100.

128 DINNYÉS PATRIK, „Mogiljovtól Szmolenszkig. II. József német-római császár és II. Katalin orosz császárnő első találkozása és közös utazása (1780)”, *Aetas* 34, no. 3 (2019): 37–63.

129 DINNYÉS PATRIK, Nagyhatalmi ambíciók II. József és II. Katalin személyes beszélgetéseiben (1780), in *Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae, Sectio Historiae 47*, szerk. BALOGH J. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2020), 121–133. <https://doi.org/10.46438/ActaUnivEszterhazyHistoriae.2020.121>

ИСТОРИЯ НА РУБЕЖЕ ВЕКОВ (1796–1801)

Ниже мы рассмотрим труды, касающиеся короткого периода правления императора Павла I, после чего сделаем вывод, что ни в одном из них император не является центральной фигурой. В большей части этих работ рассматривается скорее рубеж двух веков как временной период, начавшийся еще правлением Екатерины II и затрагивающий правление Александра I.

В центре внимания бывшего преподавателя Дебреценского университета **Эржебет Боднар** – что касается XVIII века – находятся события, происходившие на рубеже веков, прежде всего, политика великих держав в Восточной Европе и на Балканах. Взглянув более внимательно на труды историка, мы увидим, что ряд работ, касающихся начала XIX века, затрагивает и XVIII век. Однако здесь мы рассмотрим лишь те труды, содержание которых в большей мере относится к XVIII веку.

В начале 2000-х гг. опубликован сборник под названием «Россия в XVIII–XIX веках»¹³⁰, вместивший десять работ автора. Три из них рассматривают события XVIII века, две из которых опубликованы в том же году в других изданиях. В первой речь идет о дворцовых переворотах, происходивших в России в течение ста лет после смерти Петра I¹³¹; во второй – об уже упоминавшемся выше восшествии на трон Елизаветы Петровны¹³²; в третьей (не изданной отдельно) статье поднимается тема модернизации России на рубеже XVIII–XIX вв.¹³³

В дальнейшем автор исследует столь необычный факт российской внешней политики, как сближение между Россией и Турцией, имевший место в конце XVIII века¹³⁴. Затем, в 2003 году, она вкратце обрисовывает черты политики России на Балканах, начиная с XVII века вплоть

130 BODNÁR ERZSÉBET, *Oroszország a 18–19. században. Tanulmányok* (Budapest: Hungarovox Kiadó, 2000).

131 BODNÁR ERZSÉBET, „Küzdelem a cári trónért. Palotaforradalmak Oroszországban 1725 és 1825 között”, *Történeti Tanulmányok (Debrecen)* 8, (2000): 103–118.

132 BODNÁR, A kiküzdött örökség, 59–72.

133 BODNÁR ERZSÉBET, A modernizáció helyzete Oroszországban a 18–19. század fordulóján, in BODNÁR E. *Oroszország a 18–19. században*, (Budapest: Hungarovox Kiadó, 2000), 47–55.

134 BODNÁR ERZSÉBET, A keleti kérdés az orosz külpolitikában. Egy furcsa szövetség. Orosz–török közeledés és együttműködés a 18. századvégén, in *Hatalmi ideológiák a szláv népek körében. Történeteszkonferencia Pécs, 2001. november 15–16.*, szerk. BEBESI Gy. (Pécs: PTE Kelet-Európa és a Balkán Története és Kultúrája Kutatási Központ, 2001), 129–150.

do 1815 года¹³⁵. В этом же году опубликован еще один труд Э. Боднар на английском языке, в котором она намного более подробно рассматривает события 1799–1806 гг.¹³⁶ В 2005 году из под ее пера выходит статья об активном русско-австрийском сотрудничестве на Балканах, имевшем место в XVIII веке¹³⁷. В 2007 году ею подготовлен обзор российской историографии по данной теме¹³⁸. В следующем году вышел в свет сборник трудов, включающий в себя ряд статей, упомянутых нами выше¹³⁹. В 2009¹⁴⁰ и 2010¹⁴¹ годах Эржебет Боднар занимается антитурецкой политикой России в период между 1700 и 1806 гг., а также российскими амбициями в отношении Черноморских проливов, а в 2014 году¹⁴² – русско-турецкими войнами и мирными договорами второй половины XVIII века. В статье, опубликованной в 2016 году, она уделяет большое внимание юношеским годам будущего императора Александра I¹⁴³, а в труде, вышедшем в 2017 году, представляет экономическую

135 BODNÁR ERZSÉBET, A keleti kérdés és az orosz Balkán-politika 1815-ig, in *Életünk Kelet-Európa: Tanulmányok Niederhauser Emil 80. születésnapjára*, szerk. KRAUSZ T., SZVÁK GY. (Budapest: Pannonica Kiadó, 2003), 47–51.

136 ERZSÉBET BODNÁR, The Eastern Question in Russian Foreign Politics in the Early 19th Century (1799–1806), *Öt Kontinens: az Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék Tudományos Közleményei*, 6, no. 1 (2008): 25–36.

137 BODNÁR ERZSÉBET, „Orosz-osztrák együttműködés és vetélkedés a keleti kérdésben a 18. században és a 19. század első felében”, *Történeti Tanulmányok (Debrecen)* 13, (2005): 119–134.

138 BODNÁR ERZSÉBET, „A keleti kérdés kutatása az orosz történetírásban”, *Világtörténet (2007 ősz-tél)*: 47–53.

139 BODNÁR ERZSÉBET, *A keleti kérdés és a Balkán az orosz külpolitikában a 19. század első felében. Tanulmányok*, (Budapest: Hungarovox Kiadó, 2008).

140 BODNÁR ERZSÉBET, Oroszország déli törekvései és a fekete-tengeri szorosok problémája (1700–1774), in *Két világ kutatója: Urbán Aladár 80 éves*, szerk. HÁDA B., MAJOROS I., MARUZSA Z., PETNEHÁZI M. (Budapest: ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, 2009), 35–46.

141 BODNÁR ERZSÉBET, Oroszország déli törekvései és a fekete-tengeri szorosok problémája (1774–1806), in *Távolabba tekintve: Tanulmányok J. Nagy László 65. születésnapjára*, szerk. FERWAGNER P. Á., KALMÁR Z. (Szeged: Universitas, 2010), 237–251.

142 BODNÁR ERZSÉBET, Orosz-török háborúk és békeszerződések a 18. század második felében. Okok, motivációk és eredmények, in *Háborúk és békekötések a 18–20. századi orosz-szovjet történelemben. Konferenciakötet* szerk. MÁTÉ Zs. (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT, 2014), 49–66.

143 BODNÁR ERZSÉBET, I. Sándor (1777–1825) környezete a trónörökös szellemi éréseinek idején és uralkodásának (1801–1825) kezdeti időszakában, in *Életutak, életrajzok: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában VI.*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2016), 32–44.

сторону спора за проливы¹⁴⁴. Наконец, в статье, опубликованной в 2018 году, историк исследует особенности правления русского двора¹⁴⁵.

Эржебет Боднар занималась и проблемой венгерско-/австрийско-русских отношений, а именно в связи с «политическим браком», заключенным между Великой княгиней Александрой Павловной и эрцгерцогом Иосифом. Первая статья, посвященная их браку, опубликована в 2001 году¹⁴⁶; затем, в 2005-м, на русском языке выходит в свет статья о венгерско-русских связях¹⁴⁷; наконец, в 2013-м – о политическом весе Великой княгини Александры¹⁴⁸.

Несмотря на то, что ассистент Дебреценского университета **Каталин Шрек** занимается историей XIX века, в вышедшем в 2017 году тематическом сборнике, посвященном вопросам защиты границ, находим ее статью на тему защиты южных рубежей Российской империи в конце XVIII века¹⁴⁹. В ней речь идет исключительно о линии османско-русской границы, разделенной на четыре главные зоны: землями между Днепром и [Южным] Бугом, Крымским ханством, северным побережьем Черного моря, а также Кубанью и Кавказом. Аспирант Будапештского университета им. Лоранда Этвеша **Андраш Бенце** в опубликованной в 2015 году статье на основании литературных источников показыва-

144 BODNÁR ERZSÉBET, A keleti kérdés és a fekete-tengeri szorosok geopolitikai és gazdasági aspektusai az orosz külpolitikában, 1774–1841, in *Acta Academiae Agriensis, Sectio Historiae 44: Tanulmányok Gebei Sándor 70. születésnapjára*, szerk: BORBÉLY Z., KRISTÓF I. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2017), 333–343.

145 BODNÁR ERZSÉBET, Az orosz udvar hatalmi reprezentációjának külpolitikai aspektusai a 18. század második felében, in *A pécsi ruszisztika szolgálatában: Bebesi György 60 éves, szerk. VONMINA L., HUSZÁR M., KOLONTÁRI A.* (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, 2018), 147–156.

146 BODNÁR ERZSÉBET, Házasság és diplomácia. Alekszandra Pavlovna és József nádor, in *Nyelv – etnográfia – kultúra / Язык – этнография – культура: Nemzetközi tudományos konferencia Vladimir Dal születésének 200. évfordulója tiszteletére / Международная научная конференция, посвященная 200-летию со дня рождения В. И. Даля*, szerk. VONMINA L., NAGY E. (Budapest–Szombathely: Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, 2001), 168–177.

147 Э. БОДНАР, Русско-венгерские связи в XIX-м веке: палатин Йосиф и Александра Павловна // Двенадцать столетий русско-венгерских отношений (Будапешт: ELTE Ruszisztikai Központ, 2005), 51–59.

148 BODNÁR ERZSÉBET, Alekszandra Pavlovna nagyhercegnő (1783–1801) az orosz külpolitika szolgálatában, in *Történelem és egyéni lét: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában IV.: a 2014-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T. (Szombathely: Szláv Történelmi és Filológiai Társaság, 2014), 21–32.

149 SCHREK KATALIN, Az Orosz Birodalom déli határvédelme a 18. század végén, in „Őrzők, vigyázatok!” *Határvédelem, határőrizet, határvadászok – a középkortól napjainkig*, szerk. ISASZEGI J., PÓSÁN L., VESZPRÉMY L., BODA J. (Budapest: Zrínyi Kiadó, 2017), 163–178.

ет планы по разделу Османской империи, вынашивавшиеся Россией в 1777–1878 гг.¹⁵⁰. В 2019 году он публикует статью, посвященную историк-у и директору Русско-Американской компании Кириллу Тимофеевичу Хлебникову, в которой, впрочем, речь в основном идет уже о событиях начала XIX века¹⁵¹.

ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЯ: ЕЩЕ НЕСКОЛЬКО ТРУДОВ

В заключение упомянем еще несколько работ, написанных разными авторами, не упомянутых выше по причине невозможности их вмещения в какой-либо из рассматриваемых временных периодов, поскольку они лишь отчасти касаются XVIII века в рамках разработки более обширных тем.

Беата Варга, кроме уже упомянутых исследований, в более широких временных рамках занималась вопросом возникновения украинского национального самосознания¹⁵² и причинами раскола Украины¹⁵³. **Янош Анги и Габор Дёни** опубликовали исследования о населении России XVIII века¹⁵⁴. Большую помощь в подготовке будущих историков окажет сборник источников, вышедший под редакцией **Сергея Филиппова** под заголовком «Источники истории России Нового времени»¹⁵⁵, первый том которого содержит около 60 русских источников или их отрывков. Перу **Дердя Бебеш** принадлежит ряд работ, всесторонне охватывающих рассматриваемый нами период, некоторые из которых, опублико-

---

150 BENCZE ANDRÁS, „Orosz felosztási tervek az Oszmán Birodalomról a békeszerződésekben, 1774–1878”, *Öt Kontinens: az Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék Tudományos Közleményei*, 13, no. 1 (2015): 29–38.

151 BENCZE ANDRÁS, „Kirill Hlebnikov, Orosz–Amerika történésze és tisztviselője”, *RussianStudiesHu* (2019) 125–139. <https://doi.org/10.38210/RUSTUDH.2019.1.6>

152 VARGA BEÁTA, Az ukrán nemzeti identitástudat kialakulása, in *Egyéni és kollektív identitások. Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában IX.: a 2019-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2019), 46–59.

153 VARGA BEÁTA, „„Két Ukrajna”? Ukrajna megosztottságának gyökerei”, *Közép-európai Közlemények* 36, no. 1 (2017): 155–167.

154 ANGI JÁNOS, Oroszország népessége a 18. században, in *Emlékkönyv Orosz István 70. születésnapjára* (Debrecen Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, 2005). 103–112., GYÓNI GÁBOR: „Oroszország mint birodalom. Az Orosz Birodalom területe és népessége”, *Világtörténet* 5(37), no. 4 (2015): 505–520.

155 FILIPPOV, SZERGEJ, *Az újkori orosz történelem forrásai. XVIII. század* (Budapest: Pannonica, 2006).

ванные до 2000 года, были переизданы позже¹⁵⁶. Еще одна характерная особенность этих трудов состоит в том, что зачастую они публиковались как учебные пособия. Авторству Дердя Бебеша принадлежит и часть их общего с Каталин Тури труда, озаглавленного «История в 40 пунктах», посвященная России XVIII века. Кроме того, был опубликован конспект этой книги, предназначенный для студентов вузов¹⁵⁷.

Золтан С. Биро, занимающийся в основном вопросами XX–XXI веков, в 2008 году публикует статью, посвященную проникновению Российской империи в среднеазиатский регион (казахстанские степи и Туркестан), в которой описаны также и процессы, происходившие в XVIII веке¹⁵⁸. Наряду с этим, Биро написал предисловие¹⁵⁹ к спецвыпуску журнала „Világtörténet” («Всемирная история»), посвященному Российской империи¹⁶⁰. В нем он перечисляет современные направления исследований российской имперскости. В одной из статей, опубликованных в этом же номере, Золтан С. Биро пишет о неславянских и нехристианских народах, в течение веков включенных в состав империи. Временные рамки статьи выходят за пределы XVIII века, но включают в том числе и его¹⁶¹.

В 2007 году опубликована монография **Геза Гече** «От Византии к Византии»¹⁶², в которой представлено развитие российской имперской мысли. Первая часть тома посвящена России XVIII века. Вышедшая в 2021 году статья Лайоша Мишоцки «Путешественники в Эгере и окрестностях в период с XVIII века до эпохи реформ»¹⁶³ представляет путевые заметки двух путешественников, побывавших в Эгере, – русского и украинца.

156 Труды Дердя Бебеша, посвященные событиям XVIII века, опубликованные до 2000 года, но переизданные в дальнейшем: A „Pétevári Oroszország” története. Válogatott szövegek az újkori orosz történelem tanulmányozásához, szerk. BEBESI Gy. (Pécs–Szekszárd: IPF, 1997), 9–84., *Történelem 40 tételben. Az egyetemes és magyar történelem rendszerező áttekintése. Név és fogalomtárak, időrendi táblázatok*, szerk. BEBESI Gy., TURI K. (Budapest: Nemzeti tankönyvkiadó, 1996), 70–84.

157 BEBESI GYÖRGY, TURI KATALIN, *Egyetemes történelem. Témavázlatok kronológiai táblázatok és kislexikon. Tanító és óvónőképzők számára* (Szekszárd: 1997).

158 Sz. BÍRÓ ZOLTÁN, „Az Orosz Birodalom közép-ázsiai terjeszkedése. Politikátörténeti vázlat”, *Világtörténet* 30, no. 3–4 (2008): 28–34.

159 Sz. BÍRÓ ZOLTÁN, „Bevezető”, *Világtörténet* 5(37), no. 4 (2015): 503–504.

160 A folyóirat ezen számában még, a magyar szerzők közül Gyóni Gábor és Sashalmi Endre érintette a 18. századi Oroszország történelmét. Az ő munkáikról fentebb már tettünk említést.

161 Sz. BÍRÓ ZOLTÁN, „Az Orosz Birodalom »idegenjei«”, *Világtörténet* 5(37), no. 4 (2015): 521–552.

162 GECSE GÉZA, *Bizáncról Bizáncig. Az orosz birodalmi gondolat* (Budapest: 2007).

163 MISÓCZKI LAJOS, „Utazók Egerben és környékén a 18. századtól a reformkorig”, in *Acta Academiae Agriensis, Sectio Historiae* 39, (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2012), 177–192.

References

- M. ALESHIN, E. I. AMERKANOVA, BOTOR T., FONT M., O.I. KHORUZHENKO, E. SHASHKHALMI (sostav), *Rukopisnyy traktat «O koronakh» nachala XVIII v.: pamiatnik russko-vengerskikh kul'turnykh sviazei/„A koronákról”: egy XVIII. századi kézirat, az orosz-magyar kulturális kapcsolatok dokumentuma* [“On the Crowns”: An 18th-Century Manuscript, a Document of Russian-Hungarian Cultural Relations], (Pécs–Moszkva: Orosz Tudományos Akadémia Oroszország Története Intézete – Pécsi Tudományegyetem, 2013).
- ANGI JÁNOS, „Oroszország népessége a 18. században” [The Population of Russia in the 18th Century], in *Emlékkönyv Orosz István 70. születésnapjára* (Debrecen Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, 2005). 103–112.
- BARÁTH JULIANNA, „A külpolitikai lehetőségek megítélése a Rákóczi-szabadságharc második felében: Az orosz reménység” [Considering Foreign Policy Opportunities in the Second Half of the Rákóczi War of Independence: The Russian Hope], *Századok* 146, no. 4 (2012): 815–822.
- BEBESI GYÖRGY: *A „Pétervári Oroszország” története. Válogatott szövegek az újkori orosz történelem tanulmányozásához* [A History of Russia with St. Petersburg as its Centre: Selected Texts for Studying Modern Russian History], szerk. BEBESI Gy. (Pécs–Szekeşárd: IPF, 1997), 9–84.
- BEBESI GYÖRGY: *Történelem 40 tételben. Az egyetemes és magyar történelem rendszerező áttekintése. Név és fogalomtárak, időrendi táblázatok* [History in 40 Topics. A Systematic Overview of Universal and Hungarian History: Names, Glossaries, Chronological Tables], szerk. BEBESI Gy., TURI K. (Budapest: Nemzeti tankönyvkiadó, 1996), 70–84.
- BEBESI GYÖRGY, TURI KATALIN, *Egyetemes történelem. Témavázlatok kronológiai táblázatok és kislexikon. Tanító és óvónőképzők számára* [Universal History: Topic Sketches, Chronological Tables and a Small Lexicon for Teacher Training and Kindergarten Teacher Training Colleges] (Szekeşárd: 1997).
- BEBESI GYÖRGY, TURI KATALIN, *Történelem 40 tételben.: Történelmi folyamatok, nevek, fogalmak, évszámok kisenciklopédiája* [History in 40 Topics: A Small Encyclopaedia of Historical Processes, Names, Concepts, and Years], (Budapest: Nemzeti tankönyvkiadó 1996).
- BENCZE ANDRÁS, „Kirill Hlebnikov, Orosz–Amerika történésze és tisztviselője” [Kirill Hlebnikov: Russian-American Historian and Company Director], *RussianStudiesHu* (2019) 125–139. <https://doi.org/10.38210/RUSTUDH.2019.1.6>
- BENCZE ANDRÁS, „Orosz felosztási tervek az Oszmán Birodalomról a békeszerződésekben, 1774–1878” [Russian Plans for the Division of the Ottoman Empire in Peace Treaties, 1774–1878], *Öt Kontinens: az Új- és Jelenkori Egyetemes Történelmi Tanszék Tudományos Közleményei*, 13, no. 1 (2015): 29–38.
- BODNAR E., „Russko-vengerskie sviazi v XIX-m veke: palatin Iosif i Aleksandra Pavlovna” [Russian-Hungarian Relations in the 19th Century: Palatine Joseph and Alexandra Pavlovna], in *Dvenadtsat’ stoletii russko-vengerskikh otnoshenii* (Budapest: ELTE Ruszisztikai Központ, 2005), 51–59.
- BODNÁR ERZSÉBET, „Alekszandra Pavlovna nagyhercegnő (1783–1801) az orosz külpolitika szolgálatában” [Grand Duchess Alexandra Pavlovna (1783–1801) in the Service of Russian Foreign Policy], in *Történelem és egyéni lét: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában IV.: a 2014-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T. (Szombathely: Szláv Történelmi és Filológiai Társaság, 2014), 21–32.

BODNÁR ERZSÉBET, „Az orosz udvar hatalmi reprezentációjának külpolitikai aspektusai a 18. század második felében” [Foreign Policy Aspects of the Representation of Power in the Russian Court in the Second Half of the 18th Century], in *A pécsi ruszisztika szolgálatában: Bebesi György 60 éves, szerk. BENE K., HUSZÁR M., KOLONTÁRI A.* (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, 2018), 147–156.

BODNÁR ERZSÉBET, „Házasság és diplomácia. Alekszandra Pavlovna és József nádor” [Marriage and Diplomacy. Alexandra Pavlovna and Palatine Joseph], in *Nyelv – etnográfia – kultúra / Язык – этнография – культура: Nemzetközi tudományos konferencia Vladimir Dal születésének 200. évfordulója tiszteletére / Международная научная конференция, посвященная 200-летию со дня рождения В. И. Даля, szerk. ВОИМИНА Л., NAGY E.* (Budapest–Szombathely: Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, 2001), 168–177.

BODNÁR ERZSÉBET, „A keleti kérdés az orosz külpolitikában. Egy furcsa szövetség. Orosz–török közeledés és együttműködés a 18. század végén” [The Eastern Question in Russian Foreign Policy. A Strange Alliance. Russo-Turkish Alignment and Cooperation in the Late 18th Century], in *Hatalmi ideológiák a szláv népek körében. Történeztudományi Konferencia Pécs, 2001. november 15–16.*, szerk. BEBESI GY. (Pécs: PTE Kelet-Európa és a Balkán Története és Kultúrája Kutatási Központ, 2001), 129–150.

BODNÁR ERZSÉBET, *A keleti kérdés és a Balkán az orosz külpolitikában a 19. század első felében* [The Eastern Question and the Balkans in Russian Foreign Policy in the First Half of the 19th Century]. *Tanulmányok*, (Budapest: Hungarovox Kiadó, 2008).

BODNÁR ERZSÉBET, „A keleti kérdés és a fekete-tengeri szorosok geopolitikai és gazdasági aspektusai az orosz külpolitikában, 1774–1841” [The Geopolitical and Economic Aspects of the Eastern Question and the Black Sea Straits in Russian Foreign Policy, 1774–1841], in *Acta Academiae Agrimensis, Sectio Historiae 44: Tanulmányok Gebei Sándor 70. születésnapjára*, szerk. BORBÉLY Z., KRISTÓF I. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2017), 333–343.

BODNÁR ERZSÉBET, „A keleti kérdés és az orosz Balkán-politika 1815-ig” [The Eastern Question and Russian Balkan Policy until 1815], in *Életünk Kelet-Európa: Tanulmányok Niederhauser Emil 80. születésnapjára*, szerk. KRAUSZ T., SZVÁK GY. (Budapest: Pannonica Kiadó, 2003), 47–51.

BODNÁR ERZSÉBET, „A keleti kérdés kutatása az orosz történetírásban” [Research on the Eastern Question in Russian Historiography], *Világtörténet* (2007 ősz–tél): 47–53.

BODNÁR ERZSÉBET, „A kiküzdött örökség. Jelizaveta Petrovna (I. Erzsébet) trónra jutása” [A Hard-Fought Legacy. Elizabeth Petrovna’s (Elizabeth of Russia’s) Rise to the Throne], *Világtörténet* (2000 tavasz–nyár): 59–72.

BODNÁR ERZSÉBET, „A modernizáció helyzete Oroszországban a 18–19. század fordulóján” [The State of Modernisation in Russia at the Turn of the 18th and 19th Centuries], in *BODNÁR E. Oroszország a 18–19. században*, (Budapest: Hungarovox Kiadó, 2000), 47–55.

BODNÁR ERZSÉBET, „I. Sándor (1777–1825) környezete a trónörökös szellemi érésének idején és uralkodásának (1801–1825) kezdeti időszakában” [The Court of Alexander I (1777–1825) during the Heir to the Throne’s Intellectual Maturation and the Early Period of his Reign (1801–1825)], in *Életutak, életrajzok: Hagymány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában VI.*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történelmi és Filológiai Társaság, 2016), 32–44.

BODNÁR ERZSÉBET, „Küzdelem a cári trónért. Palotaforradalmak Oroszországban 1725 és 1825 között” [The Fight for the Tsarist Throne: Palace Revolutions in Russia between 1725 and 1825], *Történelmi Tanulmányok (Debrecen)* 8, (2000): 103–118.

BODNÁR ERZSÉBET, *Oroszország a 18–19. században* [Russia in the 18th and 19th Centuries]. *Tanulmányok* (Budapest: Hungarovox Kiadó, 2000).

BODNÁR ERZSÉBET, „Oroszország déli törekvései és a fekete-tengeri szorosok problémája (1700–1774)” [Russia’s Southern Aspirations and the Problem of the Black Sea Straits (1700–1774)], in *Két világ kutatója: Urbán Aladár 80 éves*, szerk. HÁDA B., MAJOROS I., MARUZSA Z., PETNEHÁZI M. (Budapest: ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, 2009), 35–46.

BODNÁR ERZSÉBET, „Oroszország déli törekvései és a fekete-tengeri szorosok problémája (1774–1806)” [Russia’s Southern Aspirations and the Problem of the Black Sea Straits (1774–1806)], in *Távolabbra tekintve: Tanulmányok J. Nagy László 65. születésnapjára*, szerk. FERWAGNER P. Á., KALMÁR Z. (Szeged: Universitas, 2010), 237–251.

BODNÁR ERZSÉBET, „Orosz-osztrák együttműködés és vetélkedés a keleti kérdésben a 18. században és a 19. század első felében” [Russian-Austrian Cooperation and Competition in Relation to the Eastern Question in the 18th Century and the First Half of the 19th Century], *Történeti Tanulmányok (Debrecen)* 13, (2005): 119–134.

BODNÁR ERZSÉBET, „Orosz-török háborúk és békeszerződések a 18. század második felében. Okok, motivációk és eredmények” [Russo-Turkish Wars and Peace Treaties in the Second Half of the 18th Century: Causes, Motivations and Results], in *Háborúk és békekötések a 18–20. századi orosz-szovjet történelemben. Konferenciakötet* szerk. MÁTÉ Zs. (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT, 2014), 49–66.

BODNÁR ERZSÉBET, “The Eastern Question in Russian Foreign Politics in the Early 19th Century (1799–1806)”, *Öt Kontinens: az Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék Tudományos Közleményei*, 6, no. 1 (2008): 25–36.

A. G. DANILOV, „Opyt edinolichnoi vlasti v Rossii v XVI-XX vv.” [Experiences of Autocracy in the 16th–20th Centuries in Russia], *Voprosy istorii*, no. 1 (2009): 54–68.

DINNESH P., „Vpechatleniia ot poezdki v Rossiiu v 1780 g.: dnevnik imperatorskogo dukhovnika Ferentsa Ksav’era Kalatai” [Impressions from Travelling to Russia in 1780: The Diary of the Emperor’s Confessor, Francis Xavier Kalatay], *Slavianskii mir v tret’em tysiacheletii*, 13. no. 3–4 (Moskva: Institut slavianovedeniia RAN, 2018), 7–14. <https://doi.org/10.31168/2412-6446.2018.3-4.1.01>

DINNYÉS PATRIK, „Az első levélváltás II. Katalin orosz cárnő és II. József német-római császár között” [The First Exchange of Letters between Catherine the Great and Joseph II, Holy Roman Emperor], in *A pécsi ruszisztika szolgálatában: Bebesi György 60 éves*, szerk. BENE K., HUSZÁR M., KOLONTÁRI A. (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, 2018), 157–166.

DINNYÉS PATRIK, „Erzsébet-Bibliák az Eszterházy-gyűjteményben – Cirill betűs kiadványok az egri Főegyházmegyei Könyvtárban” [Elizabeth Bibles in the Eszterházy Collection – Cyrillic Publications in the Archdiocesan Library of Eger], in *Tanulmányok Eszterházy Károly egri püspök szellemi és épített örökségéről*, szerk. DINNYÉS P., NAGY A. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2020), 25–53. <https://doi.org/10.46403/TanulmanyokEszterhazy.2020.25>.

DINNYÉS PATRIK, „Az orosz külügyek irányítója: Nyikita Ivanovics Panyin (1718–1783)” [Director of Russian Foreign Affairs: Nikita Ivanovich Panyin (1718–1783)], in *Új Nemzedék* (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT, 2018), 29–44.

DINNYÉS PATRIK, „II. József császár oroszországi útjai (1780, 1787) a magyar szakirodalomban I.” [Joseph II’s Russian Journeys (1780, 1787) in the Hungarian Professional Literature I.], in *Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae, Sectio Historiae*

45: *Tanulmányok Dr. Misóczki Lajos tiszteletére*, szerk. Kiss L., (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2018), 59–81.

DINNYÉS PATRIK, „II. József császár oroszországi útjai (1780, 1787) a magyar szakirodalomban II.” [Joseph II’s Russian Journeys (1780, 1787) in the Hungarian Professional Literature II.], in *Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae, Sectio Historiae* 46: *Tanulmányok dr. Kozári József és dr. Kriston Pál tiszteletére*, szerk. BAJNOK D. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2019), 75–100.

DINNYÉS PATRIK, „Mogiljovtól Szmolenszkig. II. József német-római császár és II. Katalin orosz császárnő első találkozása és közös utazása (1780)” [From Mogilev to Smolensk: The First Meeting and Joint Journey of Joseph II and Catherine the Great (1780)], *Aetas* 34, no. 3 (2019): 37–63.

DINNYÉS PATRIK, „Nagyhatalmi ambíciók II. József és II. Katalin személyes beszélgetéseiben (1780)” [Ambitions and Great Powers in the Personal Conversations of Joseph II and Catherine the Great (1780)], in *Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae, Sectio Historiae* 47., szerk. BALOGH J. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2020), 121–133. <https://doi.org/10.46438/ActaUnivEszterhazyHistoriae.2020.121>

DINNYÉS PATRIK, „Szemelvény II. József császár első oroszországi utazásából (1780): P.B. Passzek levele R.A. Rumjancevnek (1780. május 14.)” [Excerpts of Joseph II’s First Journey to Russia (1780): P.B. Passek’s Letter to R.A. Rumyantsev (14th May, 1780)], in *Értéktrend: Válogatás a Kepes György Szakkollégium tagjainak tudományos és művészeti alkotásaiból*, szerk. KICSÁK L. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2018), 79–89.

FONT MÁRTA, SASHALMI ENDRE, Állam, hatalom, ideológia. *Tanulmányok az orosz történelem sajátosságairól* [State, Power, Ideology: Studies on the Peculiarities of Russian History] (Budapest: Pannonica Kiadó, 2007).

FONT MÁRTA, VARGA BEÁTA, *Ukrajna története* [A History of Ukraine] (Budapest–Szeged: Bölcsész Konzorcium–JATE Press, 2006).

GEBEI SÁNDOR, „1709. június 27. (július 8.) – Poltava” [27th June 1709 (8th July) – Poltava]. *Hadtörténelmi Közlemények* 122, no. 4 (2009): 903–939.

GEBEI SÁNDOR, „Egy sztereotípiá nyomában: oroszellenesség a 18. századi Lengyelországban” [Tracking Down a Stereotype: Anti-Russianism in 18th Century Poland], *Aetas* 18, no. 3–4 (2003), 68–86.

GEBEI SÁNDOR, *Az erdélyi fejedelmek és a lengyel királyválasztások* [The Princes of Transylvania and the Polish Royal Elections], (Szeged: Belvedere Meridionale, 2007).

GEBEI SÁNDOR, „Halic–Lodoméria Királyság, mint a Habsburgok 18. századi új szerzeménye” [The Kingdom of Halic-Lodomeria as the New Territory of the Habsburgs in the 18th Century], in *Hagyomány és történelem: Ünnepi kötet Für Lajos 70. születésnapjára*, szerk. GEBEI S. (Eger: EKF Történelemtudományi Intézet, 2000), 215–238.

GEBEI SÁNDOR, „»...nekem egyedül reményem az czár...«: Számíthatott-e II. Rákóczi Ferenc I. Péter orosz cár segítségére 1709–1711-ben” [“... my sole hope is the tsar...”: Could Francis Rákóczi II Count on the Help of the Russian Tsar, Peter the Great, between 1709 and 1711?], *Századok* 146, no. 4 (2012): 823–852.

GEBEI SÁNDOR, „Az orosz-török béketárgyalások Karlócán és Konstantinápolyban (1699–1700)” [Russo-Turkish Peace Talks in Sremski Karlovci and Constantinople (1699–1700)], *Aetas* 16, no. 2 (2001), 134–154.

GEBEI SÁNDOR, „Mazepa kozákhmetan (1639–1709) – „nemzeti hős vagy áruló”? Politikai megrendelés a történelemtől?” [Ivan Mazepa (1639–1709): “National hero or traitor”?

A Political Requisition Ordered by History?], in *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Sectio Historiae* 39, szerk. GEBEI S. (Eger: EKF Líceum Kiadó, 2012), 65–87.

GEBEI SÁNDOR, „Nagy Péter orosz cār diplomatája II. Rákóczi Ferencnél Egerben (1708)” [Peter the Great’s Diplomat Visits Francis Rákóczi II in Eger (1708)], in *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Sectio Historiae* 28, szerk. GEBEI S. (Eger: EKF Líceum Kiadó, 2004), 51–61.

GEBEI SÁNDOR, „Oroszország hatalmi térnyerése a Rzeczpospolita rovására: 17–18. század” [Russia’s Rise to Power at the Expense of Rzeczpospolita: 17th and 18th Centuries], in *Az orosz birodalom születései: magyar kutatók tanulmányai az orosz történelemről*, szerk. FRANK T. (Budapest: Gondolat Kiadó, 2016), 132–153.

GEBEI SÁNDOR, „Péter cār és II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelem 1707. évi varsói egyezményének utóélete” [The Aftermath of the 1707 Warsaw Pact between Tsar Peter and Francis Rákóczi II, Prince of Transylvania], in *II. Rákóczi Ferenc, az államférfi: Tanulmányok a sárospataki országgyűlés háromszázadik évfordulóján*, szerk. TAMÁS E. (A Sárospataki Rákóczi Múzeum füzetei, 53. Sárospatak: Sárospataki Rákóczi Múzeum, 2008), 98–119.

GEBEI SÁNDOR, „Pro et contra” Nagy Péter cārrol” (“Pro et Contra” in Relation to Peter the Great), in *Klíó és a médiagalaxis: Tanulmányok a 70 éves Buzinkay Géza tiszteletére*, szerk. MARTIN J., SZÉCHENYI Á. (Budapest–Eger: Corvina Kiadó – Eszterházy Károly Főiskola, 2011), 149–166.

GEBEI SÁNDOR, „II. Rákóczi Ferenc „szövetségesei”: XII. Károly svéd király, I. Péter orosz cār” [Allies of Francis Rákóczi II: Charles XII of Sweden, Peter the Great], in *Történeusként a katedrán: tanulmánykötet Nagy József ny. főiskolai tanár 80. születésnapjára*, szerk. GEBEI S., MAKAI J., BARTÓK B. (Eger: EKF Líceum Kiadó, 2009), 31–43.

GEBEI SÁNDOR, *II. Rákóczi Ferenc és a Rzeczpospolita [Francis Rákóczi II and Rzeczpospolita]*. (Az Eszterházy Károly Főiskola Történelemtudományi Doktori Iskolája Közleményei, 4. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2013).

GEBEI SÁNDOR, „II. Rákóczi Ferenc és I. Péter cār diplomáciai kapcsolatai (1707–1711)” [Diplomatic relations of Francis Rákóczi II and Peter the Great (1707–1711)], in *Rákóczinak dicső kora. Konferenciakötet*, szerk. CSATÁRY GY. (Ungvár: PoliPrint Kiadó, 2012), 43–62.

GEBEI SÁNDOR, „Über die Königskandidatur von Ferenc Rákóczi II” [On the Royal Candidacy of Francis Rákóczi II], *Studia Caroliensia* no. 3–4 (2004): 25–41.

GEBEI SH., „Drang nach Westen – Orientatsiia Rossii na Zapad (Vtoraia polovina XVII – nachalo XVIII veka)” [Drang nach Westen – Russia’s Orientation to the West (Second Half of the 17th Century – Beginning of the 18th Century)], in *Rol’ gosudarstva v istoricheskom razvitii Rossii / The Role of the State in the Historical Development of Russia (conference volume) Materials of the international historical conference at the Centre for Russian Studies in Budapest, 17–18 May 2010*, ed. GY. SZVAK (Ruszisztikai könyvek XXVII., Budapest: Russica Pannonicana, 2011), 164–178.

GEBEI SH., „Ferents II Rakotsi – kandidat tsaria Petra Velikogo na pol’skii prestol (1707)” [Francis Rákóczi II - Peter the Great’s Candidate for the Polish Throne], v *Istoriia Rossii, Vengrii i Kitaia v issledovaniikh sovremennykh uchenykh*, red. N. V. DUNAEV, S. G. KASHCHENKO (Sborniki Prezidentskoi Biblioteki. “Serii Elektrennyi arkhiv” Vyp. 5. SPb.: Prezidentskaia Biblioteka, 2020), 79–96.

GEBEI SH., „Prodolzhenie bor’by Ferentsa II Rakotsi za svobody v 1710–1711 gg. s pomoshchiu Rossii?” [Did the Continuation of Francis Rákóczi II’s War of Independence

in 1710–1711 Take Place with the Assistance of the Russians?], v *Osvoboditel'naia voina 1703–1711 gg. Vengrii i diplomatsiia Petra I*, pod. red. K.A. KOCHEGAROVA, O.V. KHAVANOVI (otv.red.), A. SHERESHA (SPb.: Nestor-Istoriia, 2013), 83–90.

GECSÉ GÉZA, *Bizáncról Bizáncig. Az orosz birodalmi gondolat [From Byzantium to Byzantium: The Russian Imperial Idea]* (Budapest: 2007).

GYÓNI GÁBOR: „Oroszország mint birodalom. Az Orosz Birodalom területe és népessége” [Russia as Empire: The Territory and Population of the Russian Empire], *Világtörténet* 5(37), no. 4 (2015): 505–520.

KÖRÉCZI BÉLA, *II. Rákóczi Ferenc külpolitikája [The Foreign Policy of Francis Rákóczi II]* (Budapest: Akadémiai, 2002).

KÖRÉCZI BÉLA, *Kuruc diplomaták Európa keletén [Kuruc Diplomats in Eastern Europe]* (Budapest: Akadémiai, 2005).

KÖRÉCZI BÉLA, *Rákóczi útjai: Tanulmányok [In the Footsteps of Rákóczi: Studies]* (Budapest: Lucidus, 2004).

KÖRÉCZI BÉLA, *Tanulmányok a kuruc szabadságharcok történetéből [Studies on the History of the Kuruc War of Independence]* (Budapest: Akadémiai, 2004).

MISÓCZKI LAJOS, „Utazók Egerben és környékén a 18. századtól a reformkorig” [Travellers in and around Eger from the 18th Century to the Reform Era], in *Acta Academiae Agrimensis, Sectio Historiae* 39, (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2012), 177–192.

PAPP SH., „Dva zhelannykh soizuznika vengrov – dva zakliatykh vraga: Osvoboditel'naia voina Rakotsii v silovom pole Rossii i Ottomanskoj porty” [Two Desired Allies – Two Arch Enemies: Rákóczi's War of Independence in the Foreground of Russia and the Ottoman Porte], v *Osvoboditel'naia voina 1703–1711 gg. v Vengrii i diplomatiia Petra I*, pod. red. K.A. KOCHEGAROVA, O.V. KHARANOVI (otv.red.), A. SHERESHA (SPb.: Nestor-Istoriia, 2013), 91–112.

PÁSZTOR RENÁTA, „Kirill Grigorjevics Razumovszkij, Kisoroszország utolsó hetmanja (1750–1764)” [Kirill Grigorievich Razumovsky, the Last Hetman of Little Russia (1750–1764)], in *Tehetségek a történettudomány szolgálatában V.*, szerk. FERWAGNER P. Á. (Szeged: SZTE BTK, 2019), 53–67.

PÁSZTOR RENÁTA, „Az ukrán–orosz kapcsolatok alakulása Ivan Mazepa »átállásától« a poltavai csatáig – I. Péter levelezésének tükrében” [The Development of Ukrainian-Russian Relations from Ivan Mazepa's "Transition" to the Battle of Poltava as Reflected in Peter I's Correspondence]. *Acta Historica (Szeged)* 145, (2020): 55–67.

PÁSZTOR RENÁTA, „Az ukrán–orosz kapcsolatok a palotaforradalmak korában” [Ukrainian-Russian Relations in the Age of the Palace Revolutions], in *Tehetségek a történettudomány szolgálatában IV.*, szerk. FERWAGNER P. Á. (Szeged: SZTE BTK, 2018), 61–75.

SANISLO O., „Zarozhdenie gosudarstvennogo srednego zhenskogo obrazovaniia v Rossiiskoi imperii i Vengrii”, *Canadian-American Slavic Studies / Revue Canadienne-Américaine D'études Slaves* 49, no. 2–3 (2015): 366–383.

SASHALMI ENDRE, „„A cár akarata – törvény”: Az abszolutizmus és az uralkodói akarat a péteri ideológiában” [“The Will of the Tsar is Law”: Absolutism and Sovereign Will in Peter's Ideology], *Századok* 135, no. 6 (2001): 1413–1431.

SASHALMI ENDRE, „A természetjogi gondolkodás kezdetei Oroszországban Nagy Péter uralkodása idején” [The Beginnings of Natural-Law Thinking in Russia During the Reign of Peter the Great], in *A Természetjog Napja. Konferenciatanulmányok*, szerk. FRIVALDSZKY J., TUSSAY Á. (Budapest: Pázmány Press, 2017), 323–332.

SASHALMI ENDRE, „Az állam egysége (céloszty goszudarsztva) és az autokrácia: Feofán Prokopovics mint az „orosz államnarratíva” atyja” [Unity of the State and Autocracy: Theophan Prokopovich as the Father of the “Russian State Narrative”], in *A pécsi ruszisztika szolgálatában: Bebesi György 60 éves, szerk. BENE K., HUSZÁR M., KOLONTÁRI A.* (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, 2018), 320–327.

SASHALMI ENDRE, „Az állam-és jogelmélet oroszországi kezdetei Feofán Prokopovics (1681–1736) műveinek tükrében I–II” [The Beginnings of State and Legal Theory in Russia in the Light of the Works of Theophan Prokopovich (1681–1736) I–II]. *Jog Állam Politika. Jog- és Politikatudományi Folyóirat* 10, no. 4 (2018): 3–28. / *Jog Állam Politika* 11, no. 1 (2019): 3–28.

SASHALMI ENDRE, „Az ókori Róma büvöletében: császári imázs és a császári cím Nagy Péter uralkodása idején” [Obsession with Ancient Rome: Imperial Image and Imperial Title during the Reign of Peter the Great], in *Az orosz birodalom születései: magyar kutatók tanulmányai az orosz történelemről*, szerk. FRANK T. (Budapest: Gondolat Kiadó, 2016), 77–92.

SASHALMI ENDRE, „Az orosz Balkán-politika vallási gyökereinek kérdéséhez: a nyikoni reformoktól a kücsük-kainardzsi békéig (1774)” [On the Issue of the Religious Roots of Russian Balkan Policy: From the Reforms of Nikon to the Treaty of Küçük Kaynarca (1774)], in *A Balkán és a keleti kérdés a nagyhatalmi politikában* szerk. BODNÁR E., DEMETER G. (Budapest: Hungarovox Kiadó, 2005), 39–49.

SASHALMI ENDRE, „Az uralkodói hatalom új ideológiája Nagy Péter alatt [The New Ideology of Sovereign Power during the Reign of Peter the Great]”, in *Ezredforduló – Századforduló – Hetvenedik évforduló: Ünnepi tanulmányok Zimányi Vera tiszteletére*, szerk. ÚJVÁRY Zs.J. (Piliscsaba: PPKE BTK, 2001), 100–138.

SASHALMI ENDRE, „Legitimitás és idoneitás Feofán Prokopovics „Dicsőítő szónoklat Péter Petrovicsnak, a legnemesebb uralkodó cárevicznek és nagyfejedelemnek születésnapja alkalmából” (1716)” című művében [Legitimacy and Idonity in Theophan Prokopovich’s work “A Glorious Speech on the Birthday of Peter Petrovich, the Noblest Ruling Tsarevich and Grand Duke” (1716)], in „Köztes-Európa” vonzásában: Ünnepi tanulmányok Font Márta tiszteletére. szerk. BAGI D., FEDELES T., KISS G. (Pécs: Kronosz Kiadó, 2012), 409–420.

SASHALMI ENDRE, „Péter Safirov művének értelmezési lehetőségei” [Possible Interpretations of the Work of Peter Safirov], in *Európa perifériáján. Jubileumi kötet*, szerk. BENE K. (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, 2015), 23–44.

SASHALMI ENDRE, *Trónöröklés és isteni jogalap Nagy Péter uralkodása idején: 1682–1725: az írott források és az ikonográfia tükrében* [Succession to the Throne and Divine Right during the Reign of Peter the Great: 1613 and 1725: In the Light of Written Sources and Iconography], (Pécs: Kronosz Kiadó, 2013).

SASHALMI ENDRE, *Trónöröklés és isteni jogalap Oroszországban 1613–1725 között, az írott források és az ikonográfia tükrében* [Succession to the Throne and Divine Right in Russia between 1613 and 1725 in the Light of Written Sources and Iconography] (MTA doktori disszertáció. Benyújtás éve: 2014).

SASHALMI ENDRE, “Contract Theory and the Westernisation of Russian Ideology of Power under Peter the Great”, in *Specimina Nova Pars Prima Sectio Mediaevalis: A Pécsi Tudományegyetem Középkori és Koraiújkorai Történeti Tanszékének Történeti Közleményei* no. 2 (2003): 89–100.

SASHALMI ENDRE, "Political Theology and the Emergence of Female Personifications of Russia in Visual Sources from a European Perspective: The Petrine Period as a Watershed", *Russian History – Histoire Russe - Pittsburgh* 45, no. 1 (2018): 70–85. <https://doi.org/10.1163/18763316-04501004>

SASHALMI ENDRE, "Rome as an Unlaid Ghost in Sixteenth- to Eighteenth-Century Russia: Rome Spiritual and Rome Secular from the Early Sixteenth Century to 1725", in *Renovatio, inventio, absentia imperii: From the Roman Empire to Contemporary Imperialism*, ed. J. DE MAEYER, J. NELIS, B. WOUTER TURNHOUT, (Brepols Publishers, 2018), 117–136.

SASHALMI ENDRE, "Russia as a Fiscal-Military and a Composite-Dynastic State", in *Государство и нация в России и Центрально-восточной Европе / State and Nation in Russia and Central-East-Europe* (conference volume), ed. GYULA SZVÁK, (Ruszisztikai könyvek XXII. Budapest: 2009), 132–144.

SASHALMI ENDRE, "Russian History in an Engraving: The Pechatnoe 'Rodoslovie' (1717) of Feofan Prokhorovich", in *Историк и мир – мир историка в России и Центрально-Восточной Европе / Historians and the World – the World of Historians in Russia and Central and Eastern Europe* (conference volume), ed. GYULA SZVÁK (Ruszisztikai Könyvek XXXVI., Budapest: Russica Pannonicana, 2012), 99–108.

SASHALMI ENDRE, "Some Remarks on the Typology of Official Petrine Political Ideology", in *Место России в Евразии / The Place of Russia in Eurasia*, ed. Gy. Szvák, (Ruszisztikai Könyvek IX., Budapest: Magyar Ruszisztikai Intézet, 2001), 20–27.

SASHALMI ENDRE, "The Coexistence of Old and New: Elements of Muscovite Ideology and Enlightenment in Fonvizin's 'Discourse on the Immutable State Laws'", *Specimina Nova Pars Prima Sectio Mediaevalis*, no. 1 (2001): 169–187.

SASHALMI ENDRE, "The Frontispiece of Peter the Great's Simvol i Emblemata (1705): An Iconographical Analysis", *Canadian – American Slavic Studies* 47, no. 4 (2013): 459–472. <https://doi.org/10.1163/22102396-04703011>

SASHALMI ENDRE, "The Idea of the Bulwark of Christendom and the Russian Context: How Did Russia Become the Protector and Liberator of Orthodox Christians from the Last Bastion of Orthodoxy (1453–1711)?" in *Wingender Identitätswürfe im östlichen Europa – im Spannungsfeld von Selbst- und Fremdwahrnehmung*, Her. geb. HANS-JÜRGEN BÖMELBURG, MARK KIRCHNER, MARKUS KOLLER, MONIKA (Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2018), 55–72.

SASHALMI ENDRE, "The Role of Law and the Rule of Law: A Comparison of Swedish Absolutism and Russian Autocracy from the 1680s to 1730: The Importance of Political Ideas and Political Structures", in *Россия и Венгрия на перекрестках европейской истории / Oroszország és Magyarország az európai történelem keresztútjain*, ed. A. G. AJRAPETOV, Gy. BEBESI, A. KOLONTÁRI (...) (Ставрополь: 2016), 44–50.

SASHALMI ENDRE, "Towards a New Ideology: Muscovite Notions of Rulership and Western Influences in Avraamij's Missive (1696)" in *Московия: специфика развития / Muscovy: The Peculiarities of its Development*, ed. Gy. Szvák (Ruszisztikai Könyvek XIII., Budapest: Magyar Ruszisztikai Intézet, 2003), 143–154.

SASHALMI ENDRE: "The Coronation Medal as a Vehicle of Legitimation: Iconographic Analysis of the Coronation Medals of Four Empresses, Catherine I (1724), Anne (1730), Elisabeth (1742) and Catherine II (1762)", in *Историческая русистика в XXI веке / Russian Studies in History in the 21st Century*. Материалы десятой международной научной конференции будапештского Центра Русистики от 18–19 мая 2015 г /

Materials of the 10th International Conference at the Centre for Russian Studies in Budapest, May 18–19, 2015. ed. Gy. SZVÁK, Sz. FILIPPOV, Zs. GYIMESI (Ruszsiztikai Könyvek XLII. Budapest: Russica Pannonicana, 2017), 157–168.

SCHREK KATALIN, „Az Orosz Birodalom déli határvédelme a 18. század végén” [The Southern Border Defence of the Russian Empire in the Late 18th Century], in „Őrzk, vigyázatok!” *Határvédelem, határőrizet, határvadások – a középkortól napjainkig*, szerk. ISASZEGI J., PÓSÁN L., VESZPRÉMY L., BODA J. (Budapest: Zrínyi Kiadó, 2017), 163–178.

SHASHKHALMI E., „Vozniknovenie idei obshchestvennogo dogovora v ofitsial’noi ideologii vlasti v Rossii pri Petre I” [The Idea of a Social Contract in the Official Ideology of Russian Power during the Reign of Peter the Great], v *Gosudarstvennost’, diplomatiia, kul’tura v Tsentral’noi i Vostochnoi Evrope XI–XVIII vekov*, otv. red. O.V. KHAVANOVA (Tsentral’noevropeiskie issledovaniia. Vypusk 3. Moskva: 2005), 186–193.

SVAK D., *Opyt mikroistoriografii* [Experiences in Micro-Historiography] (Gumanitarnye nauki v issledovaniikh i perevodakh IX. Moskva: Akvilon, 2019).

SVAK D., „Otkrytoe pis’mo” kak istoriograficheskoe sredstvo dialoga” [The “Open Letter” as a tool of Historiographic Discourse], *Dialog so vremenem*, no. 64 (2018): 361–383.

SVAK D., „Petr I” [Peter I], *Dvenadtsat’ imen Rossii*, red. DIULA SVAK (Ruszsiztikai Könyvek XXXV. Budapest: Russica Pannonicana, 2012), 87–105.

SVAK D., „Petro „Pervyi” ch’i „Velikii”?” [For Whom was Peter I “Great”?], v *Ivan Mazepa i iogo doba: materialy Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii*, uklad. O. RUSIN (Budapest, 23 list. 2000 r. Uzhgorod: Mistetska Linia, 2001), 8–12.

SVAK D., „Voprosy i razdum’ia o Petre I” [Questions and Thoughts about Peter the Great], v *Modernizatsiia i traditsiia – Nizhnie Povolzh’e kak perekrestok kul’tur*, glav. red. O.V. INSAKOV (Sankt-Peterburg-Volgograd: Izdatel’stvo Sankt-Peterburgskogo Universiteta, 2006), 734–744.

Sz. BÍRÓ ZOLTÁN, „Bevezető” [Introduction], *Világtörténet* 5 (37), no. 4 (2015): 503–504.

Sz. BÍRÓ ZOLTÁN, „Az Orosz Birodalom „idegenjei”” [The “Strangers” of the Russian Empire], *Világtörténet* 5(37), no. 4 (2015): 521–552.

Sz. BÍRÓ ZOLTÁN, „Az Orosz Birodalom közép-ázsiai terjeszkedése. Politikátörténeti vázlat” [The Expansion of the Russian Empire in Central Asia: An Outline of Political History], *Világtörténet* 30, no. 3–4 (2008): 28–34.

SZANISZLÓ ORSOLYA, „A nő uralkodók hatalomra kerülésének nehézségei a 18. századi cári birodalomban” [The Difficulties of Seizing Power for Female Rulers in the 18th-Century Tsarist Empire], in *Az orosz birodalom születési: magyar kutatók tanulmányai az orosz történelemről*, szerk. FRANK T. (Budapest: Gondolat Kiadó, 2016), 154–167.

SZANISZLÓ ORSOLYA, „A nők állami oktatásának kezdete az Orosz Birodalomban” [The Beginning of Women’s State Education in the Russian Empire], in *Történelem és egyéni lét: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában IV.: a 2014-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2014), 8–20.

SZANISZLÓ ORSOLYA, „A nők társadalmi integrációjának kezdete a péteri reformok nyomán” [The Beginning of Women’s Social Integration after the Reforms of Peter the Great], in *A mi Ruszsiztikánk: Tanulmányok a 20/25. évfordulóra*, szerk. SZVÁK Gy. (Ruszsiztikai Könyvek XL. Russica Pannonicana, 2015), 104–119.

SZANISZLÓ ORSOLYA, „Az első modern orosz nő: Jekatyerina Romanovna Daskova” [The First Modern Russian Woman: Ekaterina Romanovna Daskova], in *Orosz hősök és anti-*

hősök. Tanulmányok a 25/30. évfordulóra, szerk. SZVÁK GY. (Russisztikai Könyvek XLVIII. Budapest, Russica Pannonicana, 2020), 181–203.

SZANISZLÓ ORSOLYA, „Az orosz nők helyzetének rekonstrukciója a 18. századi női autobiográfiák tükrében” [Reconstruction of the Situation of Russian Women in the Light of 18th-Century Female Autobiographies], in *Dokumentarizmus vs. fikció: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában VII.: A 2017-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2017), 8–19.

SZANISZLÓ ORSOLYA, „Nagyvezsda Durova (1783–1866), egy nő szokatlan háborús szerepvállalása” [Nadezhda Durova (1783–1866): An Unusual Wartime Role for a Woman], in *Háborúk és békék: hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában V.: a 2015-ös tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2015), 34–44.

SZANISZLÓ ORSOLYA, „Natalja Dolgorukaja (1714–1771) és Marija Volkonszkaja (1805–1863): Két nő, egy döntés” [Natalya Dolgorukaya (1714–1771) and Maria Volkonskaya (1805–1863): Two Women, One Decision], in *Egyéni és kollektív identitások. Hagyomány és megújulás a szláv népektörténelmében és kultúrájában IX.: a 2019-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2019), 8–19.

SZANISZLÓ ORSOLYA, „Saltycsiha, a troickojei rém alakja a 18–19. században” [Saltychikha, the Killer of Troitskoye in the 18th–19th Centuries], in *Történelmi és irodalmi archépek: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában VIII.*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2018), 47–57.

SZANISZLÓ ORSOLYA, „Varvara Nyikolajevna Golovina grófné (1766–1821) életútja visszaemlékezéseinek tükrében” [The Life of Countess Varvara Nikolayevna Golovina (1766–1821) in the Light of her Recollections], in *Életutak, életrajzok: Hagyomány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában VI.*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2016), 21–31.

SZANISZLÓ ORSOLYA, “Natalia Dolgorukova as a Role Model for Russian Women and Girls in 19th-Century Literary Works”, in *Россия и Венгрия в мировой культуре источник и его интерпретация: Russia and Hungary in World Culture the Source and its Interpretation*, szerk. GY. SZVÁK, SZ. FILIPPOV, Zs. GYIMESI, Zs. MÉSZÁROS, B. MEZEI, O. SZANISZLÓ (Budapest: Russica Pannonicana, 2020), 257–265.

SZANISZLÓ ORSOLYA, „Russian Noblewomen’s Family Obligations in the Light of Two Memoirs”, in *Alternatives, Turning Points and Regime Changes in Russian History and Culture: Materials of the First International Conference for Young Scholars of Russian Studies*. ed. GYULA SZVÁK (Budapest: Russica Pannonicana, 2015), 127–136.

SZERGEJ FILIPPOV, „Az orosz autokrácia és a reformok” [Russian Autocracy and the Reforms], in *Az orosz birodalom születési: magyar kutatók tanulmányai az orosz történelemről*, szerk. FRANK T. (Budapest: Gondolat Kiadó, 2016), 93–108.

SZERGEJ FILIPPOV, „A poltavai csata az orosz történelmi tudatban: múlt és jelen” [The Battle of Poltava in the Russian Historical Consciousness: Past and Present], in *A poltavai csata jelentősége a svéd és az orosz történelemben. Konferenciakötet*, szerk. MISZLER T., SASHALMI E. (Pécs: PTE BTK Kelet-Európa és Balkán története és kultúrája Kutatási Központ, 2010), 89–100.

SZERGEJ FILIPPOV, *Az újkori orosz történelem forrásai. XVIII. század [Sources of Modern Russian History. 18th Century]* (Budapest: Pannonica, 2006).

SZILI SÁNDOR, „Szibéria meghódításának koncepciói a kora újkori orosz történetírásban (16. sz. vége – 18. sz. első negyede)” [Concepts of the Conquest of Siberia in Early Modern Russian Historiography (End of 16th Century – First Quarter of 18th Century)], *Századok* 136, no. 3 (2002): 637–668.

SZVÁK GYULA, „I. Péter értékelése az elmúlt évtized orosz historiográfiájában” [The Evaluation of Peter the Great in Russian Historiography over the Past Decade], in *A történelem és a jog határán: Tanulmányok Kállay István születésének 70. évfordulójára*, szerk. SEIFERT T. (Budapest: ELTE BTK, 2001.), 231–238.

SZVÁK GYULA, „IV. Iván és I. Péter” [Ivan the Terrible and Peter the Great], in *Hatalmi ideológiák a szláv népek körében. Történelemszkonferencia Pécs, 2001. november 15–16.*, szerk. BEBESI GY. (Pécs: PTE Kelet-Európa és a Balkán Története és Kultúrája Kutatói Központ, 2001), 55–65.

SZVÁK GYULA, „I. Péter szupersztár” (Peter the Great, Superstar), in *A poltavai csata jelentősége a svéd és az orosz történelemben. Konferenciakötet*, szerk. MISZLER T., SASHALMI E. (Pécs: PTE BTK Kelet-Európa és Balkán története és kultúrája Kutatói Központ, 2010), 83–87.

SZVÁK GYULA, „I. Péter” [Peter I], in *A tizenkét legnagyobb orosz*, szerk. Szvák Gy. (Budapest: Russica Pannonica, 2009), 91–112.

SZVÁK GYULA, „I. Péter: pro, kontra és rekontra” [Peter the Great: Pro, Contra and Recontra], in *Acta Academiae Agriensis, Sectio Historiae 44: Tanulmányok Gebei Sándor 70. születésnapjára*, szerk. BORBÉLY Z., KRISTÓF I. (Eger: EKE Líceum Kiadó, 2017), 317–322.

SZVÁK GYULA, „II. Rákóczi Ferenc és I. Péter szövetsége” [The Alliance of Francis Rákóczi II and Peter the Great], in *Magyar–orosz kapcsolatok története*, szerk. SZANISZLÓ O. (Russica Pannonica, 2010), 45–49.

SZVÁK GYULA, *IV. Iván és I. Péter mikrohistoriográfiája [Micro-historiography of Ivan the Terrible and Peter the Great]*, szerk. KLANICZAY G., SZIJÁRTÓ M. I. (Budapest: L’Harmattan, 2019).

SZVÁK GYULA, *IV. Iván és I. Péter utóélete [The Aftermath of Ivan the Terrible and Peter the Great]* (Ruszsztikai Könyvek VIII., Budapest: ELTE Ruszsztikai Intézet, 2001).

SZVÁK GYULA, „VI. Iván, a csecsemő cár” [Ivan VI, the Baby Tsar], in *Orosz hősök és anti-hősök. Tanulmányok a 25/30. évfordulóra*, szerk. SZVÁK GY. (Ruszsztikai Könyvek XLVIII. Budapest, Russica Pannonica, 2020), 143–158.

V. MOLNAR L., „A.V. Sukhorov i «Nauka pobezhdat» (200-letiiu konchiny generalissimusa)” [A.V. Suvorov’s ‘The Science of Victory’ (On the 200th Anniversary of the Death of the Generalissimus)], v *Armiia i obshchestvo v Rossii (XVII–XVIII veka)*, red. DMITRII SEMUSHIN (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2001), 70–86.

V. MOLNAR L., „Aleksansr Vasil’evich Suvorov” [Alexander Vasilyevich Suvorov], v *Dvenadtsat’ imen Rossii*, red. DIULA SVAK (Ruszsztikai Könyvek XXXV. Budapest: Russica Pannonica, 2012).

V. MOLNAR L., „Deiatel’nost’ pedagogov-vykhodtsev iz Vengrii v Rossii (1703–1848)” [The Activities of Hungarian Teachers in Russia (1703–1848)], *Studia Slavica* 49, no. 3–4 (2004): 315–339. <https://doi.org/10.1556/SSLav.49.2004.3-4.5>

V. MOLNAR L., Ekaterina II [Catherine the Great], *Dvenadtsat’ imen Rossii*, red. DIULA SVAK (Ruszsztikai Könyvek XXXV. Budapest: Russica Pannonica, 2012).

- V. MOLNAR L., „Mikhail Lomonosov, ch'e imia nosit Moskovskii universitet” [A Moscow University Named after Mikhail Lomonosov], *Studia Slavica* 51, no. 1–2 (2006): 123–139.
- V. MOLNAR L., „Nemetskie uchenye v Peterburgskoi akademii (1725–1800)” [German Scientists at the St. Petersburg Academy (1725–1800)], in *Место России в Евразии / The Place of Russia in Eurasia*, ред. ДЮЛА СВАК (Ruszisztikai Könyvek IX., Budapest: Magyar Ruszisztikai Intézet 2001), 266–274.
- V. MOLNAR L., „Tokaiskie vina na tsarskom stole (dannye o vyvoze tokaiskikh vin v Rossii v XVIII v.)” [Tokaj Wines on the Table of the Tsars (Data on Russian Exports in the 18th Century)], v *Osvoboditel'naia voina 1703–1711 gg. v Vengrii i diplomatiia Petra I.*, pod. red. K. A. KOCHEGAROVA, O.V. KHARANOVI (otv.red.), A. SHERESHA (SPb.: Nestor-Istoriia, 2013), 148–157.
- V. MOLNAR L., „Vengersko-russkie kul'turnye sviazi v XVIII veke: sostoianie issledovaniia i postanovka problemy” [Russian-Hungarian Cultural Relations in the 18th Century: The Current Status and the Main Problem of the Research], v *Gosudarstvennost', diplomatsiia, kul'tura v Tsentral'noi i Vostochnoi Evrope XI–XVIII vekov*, отв. red. O. V. KHAVANOVA (Tsentral'noevropeiskie issledovaniia. Vypusk 3. Moskva: 2005), 194–206.
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Adalékok Orlay János oroszországi tevékenységéhez” [Thoughts on János Orlay's Activity in Russia], *Világtörténet* (2000 tavasz–nyár): 73–81.
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Az „éjszaka cárja”, Grigorij Patyomkin (II. Katalin kegyencének karriertörténete)” [“Tsar of the Night”, Grigory Potemkin (The Career History of Catherine the Great's Favourite)], *Valóság* 55, no. 11 (2012): 33–44.
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Cirill betűs kiadványok és orosz–ukrán diákok a XVIII. századi Magyarországon” [Cyrillic Publications and Russian-Ukrainian Students in Hungary in the 18th Century], *Valóság*, no. 4 (2017): 61–70.
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „F. I. Jankovič oroszországi iskolaszervező tevékenysége” [School Organisation Activities in Russia by F. I. Jankovič], *Valóság* 57, no. 10 (2014): 36–47.
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Gyöngyössi Pál – II. Katalin udvari orvosa (Egy református tudós szentpétervári karrierje)” [Pál Gyöngyössi – the Court Doctor of Catherine the Great (The Career of a Reformed Church Scientist in St. Petersburg)], *Confessio*, no. 2 (2006): 52–58.
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Haramia vagy hős? A rebellis kozákvezér, Jemeljan Pugacsov” [Bandit or Hero? The Rebellious Cossack leader, Yemelyan Pugachev], in *Orosz hősök és antihősök. Tanulmányok a 25/30. évfordulóra*, szerk. SZVÁK Gy. (Ruszisztikai Könyvek XLVIII. Budapest, Russia Pannonicana, 2020), 159–179.
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *II. Katalin cárnő és az „északi kolosszus”* [Catherine the Great and the Northern Colossus] (Örökség – Kaposi Kiskönyvtár 45., Kaposvár: Kaposvár Megyei Jogú Város Közgyűlése, 2014).
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „II. Katalin és a török félhold” [Catherine the Great and the Turkish Crescent], *Valóság* 50, no. 4 (2007): 27–38.,
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Kapcsolattörténeti etűdök (Magyar–orosz kontaktológiai fejezetek)* [Études in the History of Relationships (Chapters of Hungarian-Russian Contacts) (Keszthely: Balaton Akadémia, 2015).
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Két protestáns orvos oroszországi karrierje” [The Careers of Two Protestant Medics in Russia], *Világtörténet* (2010 tavasz–nyár): 64–70.
- V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Magyar orvosok II. Katalin Oroszországában (Kapcsolattörténeti portrévázlatok)” [Hungarian Physicians in Catherine the Great's Russia (Portraits on the History of Relationships)], in *A Kárpát-medence vonzásában. Tanulmányok Polányi*

Imre emlékére, szerk. FISCHER F., HEGEDŰS K., MAJOROS I., VONYÓ J. (Pécs: University Press, 2001), 543–566.

V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Magyarok és oroszok a kulturális kapcsolattörténet tükrében (1711–1825)* [*Hungarians and Russians in the Light of the Cultural History of Relationships (1711–1825)*] (Keszthely: Balaton Akadémia, 2010).

V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Magyar–orosz kulturális kapcsolatok 1750–1815* [*Hungarian-Russian Cultural Relations 1750–1815*] (Magyar Tudománytörténeti Intézet tudományos közleményei 45., Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára 17., Piliscsaba: Magyar Tudománytörténeti Intézet, 2000).

V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Moskovskaja karera professora F. Keresturi (1738–1811)” [The Career of F. Keresturi (1738–1811) in Moscow], *Specimina Nova Dissertationum ex Instituto Historico Universitatis Quinqueecclesiensis de Ianopannonio Nominatae*, no. 2. (2000): 89–100.

V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Oroszország megmentője, Napóleon legyőzője: Mihail Kutuzov tábornagy, 1745–1813” [Russia’s Saviour, Napoleon’s Conqueror: General Mikhail Kutuzov, 1745–181], *Valóság* 56, no. 8 (2013): 10–23.

V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Ruszisztikai és magyar–orosz kapcsolattörténeti írások (1711–1848). Válogatás tíz év cikkeiből (2008–2018)* [*Writings on Russian Studies and the Hungarian-Russian History of Relationships (1711–1848): A Selection of Articles Published between 2008 and 2018*] (MOSZT Könyvek 12., Pécs: PTE BTK TTI MOSZT Kutatócsoport, 2019).

V. MOLNÁR LÁSZLÓ, „Szuvorov generalisszimusz” [Suvorov Generalissimus], *Valóság* 43, no. 6 (2000): 70–81.

V. MOLNÁR LÁSZLÓ, *Utak egymás felé (Magyar–orosz kapcsolattörténeti adalékok 1711–1848)* [*Roads towards Each Other (Thoughts on the Hungarian-Russian Cultural History of Relationships 1711–1848)*] (Keszthely: Balaton Akadémia, 2011).

VARGA B., „Regionalnye varianty istoricheskoi pamiati v Ukraine” [Regional Versions of Historical Memory in Ukraine], v *Politika i kul'tura: problemy vzaimodeistvii v sovremenom mire* (Budapest-Kirov: Selmeczi Bt. – Raduga-Press, 2019), 154–160.

VARGA B., „Rol' i stepen' vliianiia skipetra Gabsburgov na samoidentifikatsiiu ukrainsev v Galitsii v zerkale istochnikov (1772–1918)” [The Role and Influence of Habsburg Rule in the Self-Identity of Galician Ukrainians in Terms of the Relevant Sources (1772–1918)], in *Rossii i Vengriia v mirovoi kul'ture istochnik i ego interpretatsiia: Russia and Hungary in World Culture the Source and its Interpretation*, szerk. Gy. SZVÁK, Sz. FILIPPOV, Zs. GYIMESI, Zs. MÉSZÁROS, B. MEZEI, O. SZANISZLÓ (Budapest: Russica Pannonicana, 2020), 225–233.

VARGA B., „Russkikh tsentralizm i ukrainskaia avtonomiia” [Russian Centralism and Ukrainian Autonomy], in *Mesto Rossii v Evrazii / The Place of Russia in Eurasia*, szerk. Szvák Gy. (Ruszisztikai Könyvek IX., Budapest: Magyar Ruszisztikai Intézet, 2001), 249–259.

VARGA B., „Samostoiatel'nost', avtonomiia ili poddanstvo. Samostoiatel'nye trebovaniia ukrainskikh getmanov ot Bogdana Khmel'nitskogo do Ivana Mazepy” [Independence, Autonomy or Citizenship: Independence Aspirations of Ukrainian Hetmans from Bogdan Khmelnytsky to Ivan Mazepa], *Gosudarstvo i natsiia v Rossii i Tsentral'no-vostochnoi Evrope / State and Nation in Russia and Central-East-Europe (conference volume)* ed. Gyula Szvák, (Ruszisztikai Könyvek XXII. Budapest, Russica Pannonicana, 2009), 121–130.

VARGA BEÁTA, „„Két Ukrajna”? Ukrajna megosztottságának gyökerei” [“Two Ukraines”? The Roots of the Fragmentation of Ukraine], *Közép-európai Közlemények* 36, no. 1 (2017): 155–167.

VARGA BEÁTA, „A Fekete-tenger északi medencéje mint „frontier”?” [The Northern Basin of the Black Sea as Frontier?], in *„Uralkodjék köztünk ész, érdem, igazság”: Köszöntő tanulmánykötet Kövér Lajos 65. születésnapjára*. szerk. FERWAGNER P. Á. (Szeged: SZTE Újkori Egyetemes Történeti és Mediterrán Tanulmányok Tanszék, 2019), 85–94.

VARGA BEÁTA, „A kücsük-kajnardzsi béke és a Zaporozsjei Szics likvidálása” [The Treaty of Küçük Kaynarca and the Liquidation of the Zaporozhian Sich], in *Háborúk és békekötések a 18–20. századi orosz-szovjet történelemben. Konferenciakötet* szerk. MÁTÉ Zs. (Pécs: PTE BTK TTI MOSZT, 2014), 91–116.

VARGA BEÁTA, „A poltavai csata jelentősége az ukrán történelemben” [The Significance of the Battle of Poltava in Ukrainian History], in *A poltavai csata jelentősége a svéd és az orosz történelemben. Konferenciakötet*, szerk. MISZLER T., SASHALMI E. (Pécs: PTE BTK Kelet-Európa és Balkán története és kultúrája Kutatási Központ, 2010), 101–123.

VARGA BEÁTA, „A Zaporozsjei Had hatalmi rendszerének felépítése és működése az orosz fennhatóság alatt” [The Structure and Operation of the Zaporizhian Host’s System of Power under Russian Rule], in *Hatalmi ideológiák a szláv népek körében. Történetes-konferencia Pécs, 2001. november 15–16.*, szerk. BEBESI Gy. (Pécs: PTE Kelet-Európa és a Balkán Története és Kultúrája Kutatási Központ, 2001), 66–93.

VARGA BEÁTA, „Az autonómiától az önállósáig: Kísérletek az ukrán állam megteremtésére” [From Autonomy to Independence: Attempts to Create a Ukrainian State], in *Tertium datur: Írások Krausz Tamás 70. születésnapjára*, szerk. JUHÁSZ J., SZVÁK Gy. (Budapest: Russica Pannonicana, 2018), 118–129.

VARGA BEÁTA, „Az orosz közigazgatási rendszer bevezetése Ukrajnában 1654–1835 között” [Establishment of the Russian Administrative System in Ukraine between 1654 and 1835], *Acta Historica (Szeged)* 141 (2017): 63–75.

VARGA BEÁTA, „Az ukránai kozák sztarsina átalakulása nemességgé (1654–1835)” [The Transformation of Ukraine’s Cossack Starshyna into a Nobility (1654–1835)], in *Távollabra tekintve: Tanulmányok J. Nagy László 65. születésnapjára*, szerk. FERWAGNER P. Á., KALMÁR Z. (Szeged: Universitas, 2010), 226–236.

VARGA BEÁTA, „Az ukrán államiság vitás kérdései az ukrán és orosz historiográfiában a 17. század közepétől napjainkig” [Questions of the Statehood of Ukraine in Ukrainian and Russian Historiography from the Middle of the 17th Century until the Present Day], *Acta Historica (Szeged)* 144 (2019): 105–113.

VARGA BEÁTA, „Az ukrán nemzeti identitástudat kialakulása” [The Formation of Ukrainian National Identity], in *Egyéni és kollektív identitások. Hagyomány és megújulás a szláv népektörténelmében és kultúrájában IX.: a 2019-es tudományos felolvasó-ülés anyaga*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történeti és Filológiai Társaság, 2019), 46–59.

VARGA BEÁTA, „Bogdan Hmelnyickij és Ivan Mazepa megítélésének összehasonlító vizsgálata a 17–18. századtól napjainkig” [A Comparative Study of the Public Image of Bogdan Khmelnytsky and Ivan Mazepa from the 17th–18th Centuries up to the Present Day], *Hungaro-Ruthenica* 8 (2018): 157–172.

VARGA BEÁTA, „Galícia, az ukrán „Piemont”?” [Is Galícia the Ukrainian “Piedmont”?], in *„Köztes-Európa” vonzásában: Ünnepi tanulmányok Font Márta tiszteletére*. szerk. BAGI D., FEDELES T., KISS G. (Pécs: Kronosz Kiadó, 2012), 483–495.

VARGA BEÁTA, „Ivan Mazepa történeti szerepének megítélése a 18. század elejétől napjainkig” [Considering the Historical Role of Ivan Mazepa from the Early 18th Century up to

the Present Day], in *Dokumentarizmus vs. fikció. Hagymány és megújulás a szláv népek történelmében és kultúrájában VII. A 2017-es tudományos felolvasóülés anyaga*, szerk. SZABÓ T., SZILI S. (Szombathely: Szláv Történelmi és Filológiai Társaság, 2017), 72–94.

VARGA BEÁTA, „Moszkvától–Kijeven át Szentpétervárig? Ukrajna orosz kötelékben – az autonóm státusztól az alávetett tartományig (1654–1764)” [From Moscow to St. Petersburg via Kyiv? Ukraine in Russian Chains - from an Autonomous Status to a Subjugated Province (1654–1764)], in *Az orosz birodalom születési: magyar kutatók tanulmányai az orosz történelemről*, szerk. FRANK T. (Budapest: Gondolat Kiadó, 2016), 109–131.

VARGA BEÁTA, Önállóság, autonómia vagy alávetettség? – Ukrajna 1648–1709 között [Independence, Autonomy or Subjugation? Ukraine between 1648 and 1709] (Szeged: JATE Press, 2008).

VARGA BEÁTA, „Önállósodási törekvések Ukrajnában Bogdan Hmelnyickij és Ivan Mazepa hetmansága idején (1648–1708)” [Independence Aspirations in Ukraine during the Hetmancy of Bogdan Khmelnytsky and Ivan Mazepa (1648–1708)], in *Az identitás régi és új koordinátái: Tanulmányok Anderle Ádám 65. születésnapjára*, szerk. BERTA T., CSIKÓS Zs., FISCHER F., SZILÁGYI Á., SZILÁGYI I. (Budapest–Szeged: Palatinus Kiadó, 2008), 174–181.

VARGA BEÁTA, „Péter ukrán politikája – Mazepa „árulásának” kérdése” [Peter’s Ukrainian policy – the Question of Mazepa’s “Betrayal”], *Acta Historica (Szeged)* 118 (2003): 25–35.

VARGA BEÁTA, „Pjotr Alekszandrovics Rumjancev, „Kisorosország első kormányzója”” [Pyotr Alexandrovich Rumyantsev, “The First Governor of Little Russia”], *Hungaro-Ruthenica* 6 (2012): 167–174.

VARGA BEÁTA, „Ukrajna integrációja az Orosz Birodalomba (1764–1835)” [The Integration of Ukraine into the Russian Empire (1764–1835)], in *Tradíció és modernizáció a XVIII–XX. században*, szerk. BODNÁR E., DEMETER G. (Budapest: Hungarovoxx Kiadó, 2008), 36–46. VÖRÖS BOLDIZSÁR, „Nagy Péter 1703 és 1710 között tizenkilenc ízben küldött tüzérszázadot Rákócziak és két ízben ágyúkat”. Propagandisztikus történelemhamisítás a szovjet–magyar jó kapcsolatok megalapozása érdekében” [“Between 1703 and 1710, Peter the Great sent artillery officers to Rákóczi on 19 occasions and cannons on 2 occasions”: Propagandistic Falsification of History for the Sake of Establishing Good Soviet-Hungarian Relations], *Századok* 147, no. 1 (2013): 131–159.

VÖRÖS BOLDIZSÁR, *Történelemhamisítás és politikai propaganda. Illés Béla elmeszüleményei a magyar szabadságküzdelmek orosz támogatásáról* [Falsification of History and Political Propaganda. Béla Illés’s Thoughts on Russian Support for Hungarian Freedom Struggles] (Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet, 2014).

ZACHAR JÓZSEF, „Magyarországi katonák a Habsburg- és idegen hadakban, 1699–1789” [Hungarian Soldiers in the Habsburg and Foreign Armies, 1699–1789], in *A magyar hadtörténelem évszázadai*, szerk. KIRÁLY B., VESZPRÉMY L. (Budapest: 2003), 138–156.

ZACHAR JÓZSEF, *Válogatott hadtörténelmi írások (XVII–XVIII. század)* [Selected Writings on Military History (17th–18th century)] (Budapest–Eger: 2008).

ZACHAR JÓZSEF, “Hungarian Soldiers in the Habsburg and Foreign Armies, 1699–1789”, in *A Millennium of Hungarian Military History*, ed. KIRÁLY K. BÉLA, VESZPRÉMY LÁSZLÓ (New York: 2002), 185–214.